

UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF ARTS AND PHILOSOPHY

**The Translation of Technical and Scientific Terms
in Science Fiction**

Lukáš Krincvaj

BACHELOR PAPER

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra anglistiky a amerikanistiky
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lukáš KRINCVAJ**

Studijní program: **B7310 Filologie**

Studijní obor: **Anglický jazyk pro hospodářskou praxi**

Název tématu: **Překlad odborné terminologie ve filmové a literární SF**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V úvodu autor vymezí problematiku a způsob jejího zkoumání. V hlavní části na zvoleném korpusu charakteristických děl bude analyzovat překladatelské postupy při překladu odborných termínů. V závěru práce shrne svá zjištění.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

O. Neff - J. Olša, Jr.: Encyklopedie literatury science fiction. Praha, 1995.

E. Gromová - Z. Hrdlička: Antologie teorie odborného překladu. Ostrava 2003, 2. rozš. vyd. 2007.

Z. Hrdlička - E. Gromová: Antologie teorie uměleckého překladu. Ostrava ~~2204.~~ 2004.

Vybraná literární a filmová díla science fiction.

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Bohuslav Mánek, CSc.

Katedra anglistiky a amerikanistiky

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

Mgr. Šárka Bubiková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

LUKÁŠ KRINCVAJ

Annotation

This bachelor paper deals with the translation of technical and scientific terminology in the science fiction genre. The first part of this paper explores the science fiction genre as a whole and the specific requirements on the translator. Furthermore, it presents the methods that are available for translating terminology and comments on related problems. In the second part, examples of both correct and incorrect translations are given and the data is summarized.

Keywords

Science fiction, translation, terminology, dubbing, subtitles

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá překlady technických a vědeckých termínů v žánru science fiction. V první části práce je zkoumán žánr science fiction a jeho zvláštnosti. V druhé části jsou uvedeny specifické požadavky na překladatele a také jsou představeny možnosti, jakými lze do českého jazyka překládat terminologii a také problémy s takovým překladem spojené. V poslední části práce se pak nacházejí příklady správných i špatných překladů a shrnutí nashromážděných dat.

Klíčová slova

Science fiction, překlad, terminologie, dabing, titulky

Na tomto místě bych rád poděkoval především prof. PhDr. Bohuslavu Mánkovi, CSc. za přijetí mého tématu BP, pomoc s hledáním literatury a také za všechny ty praktické rady do života, které mi za tři roky mého studia dal.

Dále si mé díky zaslouží Marek Matiašek, bez jehož pomoci a ochoty by velká část této práce založená na osobních zkušenostech z českého dabingu seriálu *Hvězdná Brána* nemohla vzniknout.

Poslední díky patří překladatelům Martinu Havlíčkovi, Františkovi Pavlíkovi a Petře Valentinové. Bez jejich práce by sekce špatných překladů byla významně chudší.

Table of Contents

1. INTRODUCTION	1
2. THE SCIENCE FICTION GENRE	2
2.1. The definition of science fiction.....	2
2.2. The science fiction categories	3
2.2.1. The hard science.....	3
2.2.2. The soft science fiction	4
2.3. The uniqueness of science fiction.....	4
3. TRANSLATING SCIENCE FICTION.....	5
3.1. The Specifics of Translating Science Fiction.....	6
3.1.1. Canon	6
3.1.2. Proper Names	6
3.1.3. Ranks.....	8
3.1.4. Titles.....	10
3.1.5. Technical and Scientific Terminology	11
3.2. Science Fiction Terminology and its Categories.....	11
3.3. Methods Available for Translating Science Fiction Terminology.....	12
3.3.1. Translating Terminology.....	12
3.3.2. Substitution	13
3.3.3. Borrowing	14
3.3.4. Direct Translation.....	14
3.4. Problems with Translating Science Fiction Terminology	15
3.5. Translating for Audiovisual Media	16
3.6. Problems with Translating for Audiovisual Media	18
3.7. Translating Literary Works	19
3.8. Fan Involvement in Translation	19
4. THE ANALYSIS.....	22
4.1. The Research	22
4.2. The Corpus and the Sources.....	22

4.3.	Noteworthy Examples	23
4.4.	Incorrect and Unacceptable Translations	25
4.5.	The Summary of Data	31
4.6.	Possible Future Development.....	32
5.	CONCLUSION.....	33
6.	RESUMÉ	35
7.	BIBLIOGRAPHY	39
8.	APPENDICES	42
8.1.	Appendix 1: The Corpus of Technical and Scientific Terms	42
8.2.	Appendix 2: Sample corrections of <i>Stargate SG-1</i> dubbing script	47
8.3.	Appendix 3: A glossary created for the translators of <i>Stargate SG-1</i>	52

1. INTRODUCTION

Looking from the viewpoint of a translator, science fiction is a very specific genre. The name suggests a combination of science and fiction which may sound contradictory at first, but upon a closer look, one can see that science here is simply the means to fiction. And while fiction certainly has its translating problems and approaches, it is the science part that makes translating science fiction a challenge for even a seasoned translator.

The purpose of this paper is to compare the Czech translations of current as well as older works of science fiction genre to their English original and prove that when translating technical and scientific terminology, the translators nowadays use the techniques of ‘translation’ (creating neologisms) and ‘borrowing’ (transferring the word into the Czech language while observing the appropriate rules) more often than ‘substitution’ (substituting the term by a Czech equivalent or a word close to an equivalent with which the audience/reader is more comfortable).

The first chapter of this paper, which begins the theoretical part, is devoted to the science fiction genre in general as well as in particular details. Firstly, it contains the definition of science fiction which is closely connected with the second subchapter that deals with the science fiction categorization. In the last subchapter, this paper explores the uniqueness of science fiction in regards to translating it to another language.

The second chapter looks in much more detail at the translation of science fiction works. Firstly, it is necessary to define the specifics that make the highlights of translating science fiction genre. The second subchapter has several subchapters itself, each dealing with a different topic in detail – what are the categories of scientific and technical terminology, what possibilities does the translator have when dealing with terminology and finally the last part deals with the requirements of translating for different media.

The third and final chapter is the practical part of this paper. At first, it comments on the methodology and devices used for the research done. After that, several most interesting items from the main corpus are examined and commented on. The third subchapter is

dedicated to incorrect translations and the common mistakes done by translators not experienced or interested in science fiction genre and the final subchapter summarizes the data gathered during this research, proving or disproving the thesis in the process.

And finally, the conclusion summarizes the points made in the theoretical part and the results of the practical part.

2. THE SCIENCE FICTION GENRE

2.1. The definition of science fiction

Science fiction (often abbreviated SF, S-F or sci-fi) is an imaginative literary genre that belongs to the category of ‘fantastic literature’ along with fantasy and horror but is distinguished from these other genres by being, to human’s current understanding, scientifically plausible (Neff, 1999, pp. 20-29). Professor Stephen Hawking suggests in the introduction to *The Masters of Science Fiction*: “From the very beginning, we have wondered how life began, what our purpose is and where we are headed”. Many authors have used the science fiction genre (or at least science fiction elements) to try and answer these questions.

Science fiction is a genre that presents itself to its audience in many different media form. Science fiction means not only literature and feature movies, it also means long-running television series, computer as well as board games, visual and auditory arts and other popular media such as comic books or internet podcasts.

Encyclopaedia Britannica defines science fiction as “a form of fiction that deals principally with the impact of actual or imagined science upon society or individuals” meaning that, as stated in the introduction, science is a means to fiction. Similarly, in fantasy genre, the appearance of magic or other inexplicable events serve the author in the same way – to tell a story that he otherwise would not be able to tell. Jan Váňa points out:

“From the lexicological point of view, the compound word science fiction, translated into Czech as adjective *vědeckofantastický*, has in either language two semantic heads denoting their complete equality.” (2008, p. 2)

While this suggests that both elements should be in balance, it is not always so, as is apparent from *Encyklopedie literatury science fiction*'s division of science fiction categories.

2.2. The science fiction categories

Science fiction genre can be divided into many subgenres or categories that have developed during its short-lived existence (Neff, 1999, p. 29). The balance of science and fiction varies from very little science (for example New Wave) to a scientifically prominent subgenre (for example Technothriller) while the topic (for example time travel) or the surroundings (for example Victorian England in Steampunk novels) divide science fiction even further (Neff, 1999, pp. 29-35).

There are many subgenres and some of them are scarce at best. However, the two most basic categories ought to be recognized separately: the hard (or hardcore) science fiction and the soft science fiction.

2.2.1. The hard science fiction

Translated into Czech as ‘tvrdá SF’ according to *Encyklopedie literatury science fiction*, hard or hardcore science fiction is a term used first by P. S. Miller in 1957, designating “pure” science fiction of the golden age (Neff, 1999, p 29). Nowadays the meaning has shifted to science fiction which uses “hard” sciences such as physics, chemistry or astronomy (Neff, 1999, p. 29 and Kheper). According to Kheper and his *Grading Science Fiction for Realism*, even hard science fiction can be further categorized and also gives examples of technologies and scientific discoveries that are usually found in hard science fiction: AI (artificial intelligence), nanobots (nanometre sized robots), interplanetary colonisation, FTL travel (faster-than-light), time travel or terraforming (transforming an inhospitable planet to allow life).

2.2.2. The soft science fiction

A term often used as an opposite to hard science fiction includes science fiction relying on the so-called “soft” sciences such as biology, anthropology, psychology or linguistics (Neff, 1999, p. 33). However, according to *Encyklopedie literatury science fiction*, this term is no longer used in this form since currently, many sciences intertwine and such division would be pointless. Kheper suggests that the meaning has shifted as well (as is the case with hard SF) and uses the term soft science fiction for SF works that are not 100% scientifically plausible. Examples of such scientific inconsistencies, according to Kheper are:

“aliens as anthropomorphic "furries", handwavium disintegrator guns, Alien Cultures and psychology all extremely uniform [...] lifeless planets with beathable atmosphere [...] alien races never before encountered speak perfect English without a translator, animals too large to stand in Earth gravity (Godzilla), weapons that make energy beams without putting energy in, interstellar travel without FTL or centuries long voyage, mutants with super energy powers” (Kheper)

2.3. The uniqueness of science fiction

Science fiction is a very unique genre because it incorporates both science and fiction and is therefore difficult to translate in a correct manner. Although for example detective stories (for example in case of a poison murder) or military fiction may contain scientific, technical or very specific terminology, in case of these genres the science is merely an aspect added for increased realism of the fictional work. B. Ilek in *Meze významové přesnosti v překlade krásné literatury* supports this by saying that terminology in fiction does not serve to lecture or explain but to give depth to the environment and the characters involved. (1972, p. 223) However in science fiction, the understanding of the plot is usually strongly dependant on the role of science. A good example of this fact can be found in Isaac Asimov’s novels about robots. The technology that created the robots in the Asimov’s universe also gave them three imperatives upon which the robots operate. These rules are a crucial aspect of the plot and one of the Asimov’s short stories contains a situation when these imperatives are in conflict with one another.

3. TRANSLATING SCIENCE FICTION

As mentioned before, science fiction may be a challenging genre to translate. Aside from translating the fiction, it is similarly important to translate the scientific and technical terminology in a correct manner. According to B. Ilek, one of the most important prerequisites of a translator is for them to be familiar with the topic given as well as be able to correctly translate terminology perhaps even with external help from an expert in the given area (2003, p 13). Jan Váňa (2008, p. 7) adds to this:

“Another very frequent feature of SF film and literature is intertextuality; in other words references to worlds, characters or principles established by other authors. For example the famous Asimov’s Laws of robotics restricting behaviour of androids are applied in Star Trek, where the character of Data is generally governed by them. Therefore, a good translator should know the science fiction canon, where the unique vocabulary and phraseology and no doubt even poetics of the fictitious worlds comes from.”

It is thus certain that translating science fiction is not only about translating fiction and terminology.

Science fiction is a relatively new genre and is very often looked upon as a genre for the minority of the population, even sometimes considered a low entertainment. As a result, the translations of science fiction are often not handled well, according to Jaroslav Olša (1989, p. 89).

Translating science fiction from English has existed in the Czech Republic only for about 20 years – before that, the science fiction had been translated almost exclusively from Russian due to the political situation in the country. Hence nowadays, when the science fiction genre only starts to gather a wider public support (with the help of television series such as *Heroes* or *Stargate SG-1*), the generation of skilled translators that would pass on their knowledge to the next generation is also only forming. It is safe to assume that the quality of the translations of science fiction will gradually increase.

3.1. The Specifics of Translating Science Fiction

3.1.1. Canon

The concept of canon is a crucial part of any science fiction universe. Michal Wong writes about canon: “the canon of *Star Wars* and *Star Trek* is crucial because it literally defines what is ‘real’ in those fictional universes.” (What is Canon?, stardestroyer.net). Since Wong’s website is *Star Wars* related, he mentions only the most apparent examples. However, the definition of canon applies not only in the worlds of *Star Trek* and *Star Wars*, but in any other decent science fiction universe (for example *Stargate* or *Babylon 5*).

Ex Astris Scientia adds: “As we can see, the word originally used for the ‘divinely inspired’ literature of Christian churches has been passed on to describe the valid parts of a fiction. In this sense canon stands for what we could find in the history books or other records of the fictional universe.” (What is Canon?, Ex Astris Scientia).

Jaroslav Olša compares the need for knowledge of science fiction canon to the need for knowledge of a historical period when translating a historic novel (1989, p. 85). Jan Váňa furthermore stresses the importance of keeping translations canonical: “the correct Czech equivalent of the laws of robotics or ‘lightsaber’ from *Star Wars* always translated as ‘světelný meč’ are as important for the faithful reader/viewer as some renowned quotes from Vrchlický’s translations of Shakespeare.” (2008, p. 7). It is therefore clear that a successful translation of science fiction requires either significant background knowledge of the genre or a research into the field of science fiction translations considered canonical by the Czech fans.

3.1.2. Proper Names

Proper names in science fiction play an important part in the image of the whole genre. They often show creativity and vision, they can also point out the origins of the given character/city/item or they can be simply as fantastic as possible to add to the overall feeling of the movie or the book.

Jan Váňa quotes Newmark (A Textbook of Translation, p. 214) in his Translation Analysis of Science Fiction Films: “Normally, people’s first and family names are not translated into TL, thus preserving their nationality”. He further adds that: “Therefore, Captain Jean-Luc Picard, French in origin should be pronounced [Žán-Luk Pikár] and Luke Skywalker shouldn’t probably be “Lukáš Nebechodec” although his first name has a Czech correlate Luke - Lukáš and his surname is a compound word possible to translate.” (2008, p. 9).

In 1994, when the translation of *Star Trek: The Next Generation* began, it has been established that one of the characters named ‘Data’ (the character portrayed by Brent Spiner is an android that is discovering what it means to be human and is trying to mimic human behaviour as truthfully as possible) in the English original will be ‘Dat’ in the Czech translation with the following flexion:

1 st case	Dat
2 nd case	Data
3 rd case	Datovi
4 th case	Data
5 th case	Date
6 th case	Datovi
7 th case	Datem

‘Data’ has been ‘Dat’ in the Czech translations of *Star Trek* for about 4 years and the majority of the fans were well content with the slight adjustment of the character’s name. However, during the translation of *Star Trek IX: Insurrection*, the translator David Bursa unexpectedly decided that the first case will be ‘Data’ according to the original while the rest of the cases will remain the same. This act of course met with the resistance from both the fans and Bohdan Tůma, Brent Spiner’s Czech voice actor. Nevertheless, the studio decided that the translator knows best and the renaming of ‘Dat’ to ‘Data’ went forward.

The rule of not translating names should be extended to the names of spaceships as well. While in the TV series *Farscape*, the ship is called ‘Moya’ (because the ship is of an organic design) and so it does not need any kind of translating, in for example *Star Trek*, names like ‘Enterprise’, ‘Defiant’ or ‘Voyager’ should not be translated as ‘Podnikavec’, ‘Tvrdohlavec’ or ‘Cestovatel’ because the amusing effect of such names would break the illusion of a faraway future. Nevertheless, in the case of *Star Trek: Deep Space 9*’s translation, the ship ‘Defiant’ has indeed been in certain episodes translated as ‘Tvrdohlavec’. This trend has however later been abolished to the immense delight of the Czech *Star Trek* fans.

In certain cases, Jan Váňa notes, translating the names of the ships can be beneficial:

The 1997 dubbing of the original Star Wars trilogy had the ship Millennium Falcon translated as Malý Sokol and the star base Death Star as Hvězda smrti. The reason of different approach is in the needs of style. Star Wars are partly a fairy tale set in the distant galaxy where sort of magic exists and translating of the most important vehicles helps especially young audience set the story in a familiar environment. (2008, pp. 21-22)

Surprisingly, although ‘Hvězda Smrti’ is a respected translation nowadays, ‘Malý Sokol’ has never been widely accepted by the fans and thus ‘Millennium Falcon’ is very often used instead.

3.1.3. Ranks

Considerable amount of the best known science fictions take place in space, usually on a sort of a spaceship. First of all, consider a civilian or any other non-military ship. Every ship needs a chain of command, starting with the captain (kapitán) and ending with the cook in the mess.

The captain of a spaceship has to have a reliable person, his right hand, which can be called in many different manners – the second in command (zástupce velitele), the executive officer (výkonný důstojník), the XO (also výkonný důstojník but abbreviated), number one (číslo jedna, Jednička) or even commander (velitel). On the ship’s bridge, there

are usually also a helmsman (translated into Czech exclusively as ‘pilot’ because ‘lodivod’ is not a term the Czech audience/readers would accept), communications officer (‘spojovací’ or ‘komunikační důstojník’), sometimes even a scientific officer (vědecký důstojník) and – if the spaceship is armed – a weapons officer (zbraňový důstojník). Chief or chief engineer (šéfinženýr) usually finds himself in the engineering, looking after whatever sort of propulsion the spaceship possesses. An interesting observation is that although the spaceship does not have to be a military one, the words officer and důstojník are used in both languages for the members of the crew.

However the situation gets more complicated when dealing with a military spaceship (for example *Star Trek* or *Battlestar Galactica*). In this case, the captain of the spaceship also has a military rank, which can cause troubles, especially when the crew of the spaceship calls him captain (or even commander) while non-ship personnel refer to him by his military rank (for example colonel).

The main problem with the rank of commander is that it is not used consistently and has no appropriate Czech equivalent. In the royal navy, commander used to be a lieutenant with his own small ship to command (he was an appointed officer) while later, commander has been used as a designation for the ship’s second-in-command. Lieutenants with their own ships started to be designated lieutenant-commander (Officer Ranks in the Royal Navy). In accordance with the current situation, it is advisable to translate commander as either ‘velitel’ or ‘poručík’, depending on the military hierarchy in the fictional universe.

In the case of *Star Trek: Deep Space 9*’s translation, the translator assigned commander Sisko the rank of a higher officer – colonel (therefore, in Czech, he ranked ‘plukovník Sisko’). Later in the show, however, commander Sisko is promoted to the rank of captain and similarly, in the Czech translation, he became ‘kapitán Sisko’. The only problem with this is that ‘kapitán’ is BELOW the rank of ‘plukovník’ – so, in the Czech translation, Sisko has in fact been demoted.

3.1.4. Titles

A title is a vital part of any book or a movie and its translation should be carefully chosen. However, the problem nowadays with the translation of titles for movies and TV series is that the studios often decide on the name based on a few lines of synopsis (and sometimes not even that), according to ČT24 (České názvy zahraničních filmů často diváků matou, 2008). This is of course the reason for misinterpretations in certain cases (for example the television series *Sanctuary* has been translated to Czech as *Svatyně* while it should have been translated as *Útočiště* - it is safe to assume that the studio or the translator decided on the translation before even seeing the first episode).

Moreover, when dealing with a title that contains an idiomatic expression (for example *Pushing Daisies* or *Six Feet Under*), the translator needs to use a similar expression in the target language which would keep the spirit of the original (in the latter case, it is *Odpočivej v pokoji – Pushing Daisies* has not yet been translated or aired in the Czech Republic). An interesting example of a similar case (not an idiomatic expression but a phrase) is a military science fiction series called *Space: Above and Beyond*. *Above and Beyond* in this case represents the “above and beyond” performance of military duty by the main characters as well as the fact that space encompasses everything, even a fighter pilot fighting for the planet Earth. This television series’ title has been translated into the Czech language as *Vesmír: Civilizace v ohrožení*, effectively eliminating the *above and beyond* part which does not exist in the Czech language and is impossible to recreate in the sense of the original.

František Fuka, a respected translator of science fiction as well as other significant movies such as *Indiana Jones*, adds an interesting comment about the translations of titles:

“Czech title of this movie (and the sequels) was VETRELEC, which means “intruder”. This was actually rather clever (the literal translation doesn't work in Czech language). But it had interesting side effect. Because the first movie was very popular (one of the very few sci-fi movies shown here before the fall of the communism), LOTS of people thought (and still think) that english word “alien” means “intruder”, so you can very often see and hear “illegal alien” translated as “illegal intruder”, “alien world” translated as “world of intruders” and “aliens” (for

example in X-Files) are "intruders". In this case, it seems that one movie actually changed our vocabulary." (František Fuku, *Czech Out these Movies!*)

3.1.5. Technical and Scientific Terminology

Terminology and technical and scientific terms, as mentioned earlier, can serve different functions in the science fiction genre, dependant on the subtype. Because this paper's aim is to analyze terminology and comment on its use and translation, next chapters are dedicated exclusively to this topic.

3.2. Science Fiction Terminology and its Categories

Terminology is, as stated before, very important to the science fiction genre. According to Hrdlička, terminology is usually defined as words or compounds that precisely and without any doubt specify items or processes in a certain scientific or technical field. And although every term has its lexical and grammatical meaning within a specified language, it simultaneously represents a concept which is not language-bound and therefore can in different languages be expressed in a different manner, for example a single word in one language, a compound in the other one – ‘wormhole’ and ‘červí díra’ (2003, p. 61).

Terminology in science fiction can be quite easily categorized into several main groups due to the uniformity of the environment the novels or TV shows and movies take place in. Though some words can be considered for more than one category, most of the technical and scientific terminology appearing in science fiction novels or TV shows/movies is clearly dividable.

The first such category is **space and regular space flight** related terminology. This category contains many terms including for example *black hole, orbital habitat, tachyon communication, star system, juggernaut-class ship, atmosphere, auxiliary power systems, sublight engines, ion drives, shuttle, life support systems, sensors, EVA suit, dark energy, dark matter, nebula, supernova* or *wormhole*. It is probably the most populated one and although only a minority of the terms in this group have their pre-existing scientific

counterparts in the Czech language to be substituted with, compared to the other groups, it has the largest number of such terms.

The second important group of terms can be called **weaponry** and **defence** related. Words such as *phaser, photon torpedo, laser turret, battle drone, railgun, shields, shield modulation and frequency, staff weapon, pulse gun, point defence, fire controls, doomsday weapon, lightsaber* or *dampening field* belong to this category. The imagination of science fiction authors in this area is enormous and therefore at least some of these cannot be considered scientifically plausible.

The third group, smaller yet similarly important, contains terms related to **FTL (faster-than-light) transport** and related **power generation**. *Hyperspace, hyperspace window, jumpgate, hyperdrive, warp core, light year, naquadah generator, ZPM (zero point module), solar panels, slipstream, starburst infinite improbability drive, plasma and anti-matter conduits, nuclear fusion reactor* or *Alcubierre warp drive* are examples that fall under this label.

The last group relates to **alien** or **futuristic devices** and **processes**. This includes *terraforming, quantum tunnelling, beaming, DRADIS, xenobiology, superconductive matter, anti-grav harness, cloaking device, matter-antimatter reaction chamber* or the science fiction genre favourite's *time machine* and *teleport*. While it may be disputable to mark *robots, androids* or *artificial intelligence* as “futuristic devices”, for the purpose of this paper, they belong to this category as well.

3.3. Methods Available for Translating Science Fiction Terminology

3.3.1. Translating Terminology

Translating terminology is a special discipline that requires considerable understanding of the translated area (Ilek, 2003, p. 13). Ján Horecký argues in his *O prekladani terminologie* that terms should not be translated but substituted by the terminology of the target language while noting that for the method of substitution to work,

the target language's system of terminology in the area given needs to be established in a sufficient manner (2003, p. 44). Oldřich Man supports this by saying that the basis of every translation is a functional equivalent and that the translator needs to select an equivalent appropriate to the situation and its background (2003, p. 47). Therefore, in the case of terminology substitution, the term in the target language needs to be a functional equivalent to the term in the source language.

Milan Hrdlička points out that the second part of Horecký's argument is often overlooked and adds that when the system of terminology in the target language is not sufficient, the terms should be translated while observing the word-formation rules and standards of the target language (2003, p. 59). Hrdlička also claims that in newly developed scientific or technical areas, the elementary texts are often translated in haste and without proper editing, which causes trouble and confusion since these texts are usually the prime source of terminology (2003, p. 62).

In addition to substitution and translation, one other possibility must be observed. With the rapid development mainly in scientific and technical areas, borrowing has become very popular with translators. As a result, terminology in certain areas is full of loan words.

3.3.2. Substitution

Substitution is a method commonly used in the areas where the Czech language has an established and functional system of terminology (for example space: shuttle – raketoplán, nebula – mlhovina or airlock – přechodová komora), as per Horecký's requirements mentioned above.

It is noteworthy that any functional system of terminology to which the method of substitution can be applied also contains a large number of either loanwords that have been fully assimilated into the Czech language (for example 'hardware') or terms that have simply been translated (for example 'railgun' – 'kolejnicové dělo'). Despite their origin, nowadays, these terms are considered established (and even scientific, for example 'light year' – 'světelný rok') in the Czech language and are widely used.

In rare cases, however, a translator that is particularly not interested in the area of the translation or is careless can ignore the established terms and use a different method of translation other than substitution (for example ‘firewall’ translated as ‘ohnivá stěna‘ in *Gene Roddenberry’s Andromeda*).

3.3.3. Borrowing

Borrowing is a popular way of dealing with the translation of terminology. When a specific term lacks its counterpart in the Czech system of terminology in the given field while at the same time no simple or an apparent translation is possible, borrowing the word is the method commonly used.

When applying the method of borrowing, it is imperative to remember that the loanword needs to observe the rules and standards of the target language and that the translator needs to attend to this – for example a noun has to have a plural form derived from the Czech singular and not the English one (for example ‘drones’ =X= ‘dronesy’ but ‘drony’), a gender and paradigm need to be established (for example ten ‘medlab’, bez ‘medlabu’ = rod mužský, vzor hrad) and also the spelling is sometimes adjusted (‘deflector’ -> ‘deflektor’).

3.3.4. Direct Translation

Direct translation is a method used under similar circumstances as the previously discussed borrowing. When there is no equivalent in the Czech language for an English term and the term has a simple or an apparent translation, direct translation is applied instead of borrowing.

A simple or an apparent translation can be considered for example a compound (for example ‘death glider’ – ‘smrtící kluzák’) or a compound word (for example ‘starfleet’ – ‘hvězdná flotila’). In the case of a compound, it is very often a noun phrase consisting of words that would separately be marked as common and are easy to translate. Observing the semantic relationship between the words, it is possible to create a translation that will be understandable to the reader/audience and at the same time preserve the feeling of

science/technology and adding a new item into the established system of terminology (for example ‘dimensional gateway’ – ‘prostorová brána’ or ‘matter stream’ – ‘proud hmoty’).

3.4. Problems with Translating Science Fiction Terminology

There are several very specific problems when science fiction terminology is translated by an inexperienced translator or a translator not knowledgeable about science fiction. These are mainly generalization, misunderstanding and insufficient background research.

Firstly, generalization is a very subjective aspect of translating terminology. It can be either necessary or unnecessary. Though the first kind is usually for the benefit of the reader or the audience (in case of the audiovisual media, generalization may be applied because of the dubbing/subtitling format requirements), the second kind changes the facts of the translated material, decrease its quality even.

Generalization often appears when the term in the translated material is longer than two words and has no direct functional equivalent in the Czech language (for example ‘Intersolar-system Cargo Vehicle’ or ‘Deep Space Research Vessel’). The compound of the individual words very often carries a deeper meaning that would be impossible to communicate in the Czech language and thus a generalized form is used instead of a direct translation.

Second problem deals with misunderstandings or misconceptions when translating science fiction terminology. The terms used in science fiction can sometimes be considerably complex and connecting more of them in one sentence can be confusing for the translator even with a sort of understanding of the topic. A good example of this can be found in the following translation of *Star Trek: Deep Space 9*: ‘Stand by to jettison the reactor module’ translated as ‘Připravte reakční kontrolní modul’.

And finally, one of the most pressing issues is the lack of necessary background knowledge and the absence of any research on that matter. In the text by Jan Váňa quoted in one of the previous parts of this paper, a premise that a good translator needs to know the science fiction canon is established. This has been already stressed in this paper and it is a

very important aspect since many translators are simply unaware of certain facts when facing a science fiction translation (for example ‘cloaking device’ =X= ‘plášťovací zařízení‘ but ‘maskovací zařízení‘). There is a considerable number of established translations in the field of science fiction that should be used, otherwise the audience/readers might get confused (for example using ‘oblek EVA’ instead of ‘skafandr’ would cause the audience/reader to wonder what the ‘EVA oblek’ is).

In an addition to these cases, there are several problems that only appear in the field of translation for audiovisual media. These will be discussed in a separate subchapter (see 3.6).

3.5. Translating for Audiovisual Media

According to Silvie Šustrová, acquisition manager at Prima TV and a freelance translator, there are considerable differences when an audiovisual production is sent to the Czech Republic and is to be translated (either for use with subtitles or for the creation of the Czech audio dubbing). Usually, a script (called ‘dialogová listina’ in Czech) accompanies the movie or TV episode and is used by the translator to create either subtitles or a dubbing script (2008, pp. 27-39). The situation when an audiovisual work would arrive without a proper documentation or a script is virtually non-existent nowadays, aside from human mistakes.

However when dealing with a large movie project, the script can also include explanations of scientific and technical issues that appear in the current scene. Furthermore, the notes and explanations can also help the understanding of the script by pointing out often repeated phrases, unusual collocations or the facts that are designated by pronouns. While such an annotated script is certainly extremely useful for novice as well as veteran translators, it is not a common practise and only large budget movies get this kind of treatment (2008, pp. 27-39).

A sample from the script of a science fiction movie *I, Robot* (created in 2004, *Já, Robot* in Czech) follows:

34.	439.2	441.10/	2.8	<p>FARBER TO SPOONER) I mean, ass-hot spankable. (ass-hot : vulgar slang for, 'compellingly sexy' - note that here, 'ass' is used as a prefix, not a suffix - 'hot' is slang for, 'sexy and charismatic') (spankable : slang for, 'sexually appealing')</p>
35.	/442.0	444.12/	2.12	<p>SPOONER TO FARBER, THEN FARBER TO SPOONER) -What does that mean? -You know. (that : that series of remarks) (What...mean : wryly commenting on Farber's incomprehensible slang)</p>
36.	445.2 (over scene end)	449.10	4.8	<p>FARBER TO SPOONER) Stop barricading. Give me the damn-ass keys. (barricading : invented slang for, 'preventing me from getting what I want') (-ass : see Title #33) (damn-ass : again, Farber is trying to use slang, but 'ass' is never suffixed with another emphatic like 'damn')</p>

(Dramaturgie českého znění dramatických audiovizuálních děl, Brno 2008)

An example of a common script (from a science fiction series *Heroes – Hrdinové* in Czech – created in 2007) follows:

Isaac:	Clearly. I don't even remember painting these. (pants) I was high, okay? I lied to you.
Simone:	Damn it.
Isaac:	I've been chasing for a month.
Simone:	Well then, get yourself back into a program and make it stick this time. These are fantastic!

(Dramaturgie českého znění dramatických audiovizuálních děl, Brno 2008)

3.6. Problems with Translating for Audiovisual Media

There are of course certain specific problems when dealing with science fiction translation for audiovisual media. Although copies of the audiovisual works are usually available in the production studio, only rarely do translators view these copies. And if the translator is not familiar with the topic he is translating and does not have an annotated script, this can lead to extremely incorrect translations (for example ‘Thórové souhlasí’, in original “Thor agrees” while Thor is a proper name of an individual and not an entire race; ignoring the fact that in the latter case a definite article would be present).

This is partly because of time issues and the aspect of money certainly plays its role too – the production these days needs to stay as cost efficient as possible due to the sheer volume of translated and subtitled/dubbed material. As a result, the pay is comparably lower than 4 years ago, especially in smaller studios that are contracted by cable or satellite only channels (in Czech Republic, for example AXN, AXN SciFi, HBO).

Connected to this is the fact that TV series are often translated by several different translators instead of one. It is not uncommon that certain episodes are being translated and dubbed only 2 weeks before they air on the television and therefore only one translator (and a badly paid one at that) is usually not willing to work night and day to deliver the translation in time. This can cause inconsistencies in terminology or problems with ‘tykání a vykání‘ in Czech.

Another source of complications can be the movie company itself trying to protect its intellectual property. According to František Fuka’s lecture *Překládání Epizody III Hvězdných Válek*, a copy of the movie that had arrived at the studio had both audio and video extremely scrambled by a computer generated noise to prevent the movie from leaking on the internet before its premiere. Fuka furthermore said that visually, it was nearly impossible to recognize who is talking to whom and even what is happening due to the scrambling and that it would make the translation extremely hard if not for the presence of a detailed script similar to the *I, Robot* example.

Silvie Šustrová summarizes that a good translation for either dubbing or subtitles has to transfer both the meaning and the character of the discourse as best as possible while at the same time respecting grammatical and stylistic standards of the Czech language and furthermore keeping in mind the length limit of the discourse (2008, p. 38).

3.7. Translating Literary Works

Translating literary works of science fiction possesses certain significant advantages that should not be overlooked. Firstly, in the case of novels as well as short stories, the author usually explains and describes the workings of the science he uses. Due to this, the translator has leads on how to translate the terminology or possible neologisms.

Secondly, in case of doubt, it is very usually possible for the translator to contact the author of the book via the publishing agency that had hired him to translate the book in the first place. Any questions can be answered this way and it contributes to the quality of the translated material. In the case of movies or TV series, contact with the author – in this case usually the scriptwriter – is simply not possible.

Finally, compared to the time allowed to prepare a script for an audiovisual work, the translator has a lot more time and can therefore proceed with the translation at his own pace.

3.8. Fan Involvement in Translation

Until recently, translating dubbing scripts for television broadcast has been ‘reserved’ for the ‘professional translators’ or, especially lately, for people only claiming to be one. However, in the last two years, with the decrease in funding and resources, the studios have realized that the current trend is unsustainable – the quality of the dubbing has rapidly declined and the television audience (especially of science fiction and related genres) actually noticed it. This resulted in their becoming much more open to the offers of help from the fandom and the fans get their chance to influence their favourite TV series’.

The first cases of fans assisting with the translations took place back in the 90s when the *Star Trek* fans influenced the translations of *Star Trek* movie *The Insurrection* as well as the translation of the TV series *The Next Generation*.

Another case is the 2003 translation of a TV series *Babylon 5*. The channel TV3 back then has been assisted by Martin Vaněk and Přemysl Houžvička, two of the Czech most visible and active *Babylon 5* fans. They even received the title of ‘odborný poradce’ in the closing credits of each episode. Although Vaněk and Houžvička did their best, *Babylon 5* does contain several mistakes, one of which is very famous in the community. Instead of ‘Okraj’ (‘The Rim’ in the English original), due to a poor handwriting of Přemysl Houžvička, the voice actor read ‘Okvaj’. Because neither Vaněk nor Houžvička were present to explain, the dubbing director must have assumed this is some special name.

One of the recent and major cases is the last seasons of a popular TV series *Stargate SG-1* (in Czech *Hvězdná Brána*) which became extremely successful worldwide. Between seasons 6 and 7, there has been a two year break in airing. As a result, the dubbing of the 7th up to the 10th season has been done in a different studio and by different translators. To ensure continuity in established terminology, ‘tykání a vykání’ of the main characters and the *Stargate SG-1* canon in general, the dubbing director Štěpán allowed a group of fans to look over the dubbing scripts and correct any potential mistakes. Although not entirely successful (the director tended to ignore the corrections or ‘forgot’ about them), it has been a step in the right direction and a hope for future cooperation.

Even closer cooperation exists in TV series’ *Heroes* (in Czech *Hrdinové*), *Futurama* and *Stargate: Atlantis* (in Czech *Hvězdná Brána: Atlantida*). The main translators for these shows are actual fans who were able to negotiate successfully with the studios. This way, no corrections are necessary as well as no dramaturgic revisions (which the studios, because of the lack of money, do rarely nowadays).

In the last two examples, the fan influence has been present in the creation of the respective dubbings from the very beginning. Therefore, the terminology has been established according to the already existing translations in semi-official fan subtitles that

can be found on the internet. Because of this, the resulting translation is very often positively received by the television audience. A personal interest of the translator in the translated material also ensures that most of the jokes and subtle notions are transferred to the Czech version as well, while in the case of the ‘professional translators’, these are mostly ignored or misunderstood.

A similar trend can be observed in literature as well. A series of *Star Trek* novels, which is being published by *Laser books* publishing house, is translated by *Star Trek* fans as well. The editor of this series enjoys *Star Trek* and so he has decided to handpick fans that have the translating capabilities and skills as well as the necessary background knowledge to translate an approximately 300 page novel.

Another example is the revision and correction process that the paperback *Starcraft* novels – novels based in the universe of a popular computer game called *Starcraft* – went through. In this case, another group of fans of the *Starcraft* universe have negotiated with the publishing house the opportunity to advise the translator of the facts and realities of the *Starcraft* universe as well as suggest possible translations for terminology present in the novels.

It is clear that the dubbing studios as well as publishing houses are aware of the strong communities that they create translations for and that they are willing, under certain conditions, to allow the fans to help them in areas they don’t have the time or the resources to get into properly.

4. THE ANALYSIS

4.1. The Research

This paper uses both the quantitative and the qualitative aspects of research. While compiling statistics of usage of different translation methods available for dealing with technical and scientific terminology in the science fiction genre (the quantity of the data), this paper also comments on selected examples as well as incorrect translations and evaluates them (the quality of the data). The corpus of the data is included as Appendix 1. The incorrect or unacceptable translations are not included in the corpus.

The aim of this research is to gather primary data from different sources (see 3.2) and decide whether substitution (S), borrowing (B) or direct translation (T) has been used by the translator when dealing with the particular term. This determination requires extensive knowledge of both the science fiction canon (the facts behind different universes and the canonical Czech translations) as well as the knowledge of various scientific fields and their established terminology in both Czech and English languages. Aspects such as the time of translation and the evolution of the particular system of terminology at the time also need to be considered (what is considered a neologism in 1994 can quite easily be considered an established term in 2004).

4.2. The Corpus and the Sources

The corpus of the data consists of the English original term in field number 1 and the Czech translation (or translations, if applicable) is in field number 2. Field number 3 determines the exact source of the term and its translation while field number 4 contains any comments appropriate to the particular term. The last field, field number 5, contains one of the letters S, B or T designating the method used for translation.

The data has been taken from various sources: science fiction movies, books and TV series. They vary in the year of production as well as the year of translation. The oldest translated material presented in this paper is the TV series *Star Trek: Deep Space 9* (1994)

which's translation has been marked with severe difficulties. The most recent translation (2009) is the TV series *Stargate Atlantis*.

4.3. Noteworthy Examples

X-Wing

(source: *Star Wars*)

'X-Wing' is a space combat fighter from the well-known original trilogy of *Star Wars*. Its name comes from the appearance of the craft – it has four wings in the shape of the letter X. Since the *Star Wars* universe is so diverse and wide and the 'X-Wing' is an essential part of the *Star Wars* canon, the translations vary.

According to Pavel Klimeš, one of the active authors in CSWU (Czech Star Wars Universe) organization, in the *Star Wars* movies, there is no translation and the ship's name is paraphrased as 'stíhačka třídy X'. However, in the *Star Wars* books, the situation complicates. Klimeš explains that the books were translated by different translators and therefore the readers encounter 'x-wing' as well as 'x-plán' but also 'křížokřídla stíhačka' (or 'křížo-křídla stíhačka' in the following novel by the same translator). The last translation has understandably met with a great negative response in the fan community.

Stormtroopers

(source: *Star Wars*)

'Stormtroopers' are the soldiers of the evil galactic empire in the universe of *Star Wars*. As with the previous example, the translation significantly varies.

First of all, the most widely recognized is a substitution of the name 'Stormtroopers' by the Czech 'imperiální vojáci' which has again been used in the translation of *Star Wars* movies, Pavel Klimeš claims. It is understandable and clear to everyone whose side these soldiers are on. Secondly, the adjusted loanword 'stormtroopeři', while not used in the official translations, is popular mainly among the fans that prefer the English original of the movies or books and use this reference to the soldiers of the empire (Pavel Klimeš). And finally, the fans have created an extremely creative

translation – ‘hromoarmějci’. This translation has never been officially used but is the source of many inside jokes in the fan community.

Flux capacitor

(source: *Back to the Future*)

On the DVD of the movie *Back to the Future*, both Czech dubbing and Czech subtitles are present. Even at first glance, it is apparent that they have been translated by two different translators. The ‘flux capacitor’, a fictional device enabling the time machine (in a form of a DeLorean car) to actually travel through time, is a challenging compound to translate.

In the dubbing, the translator chose to translate ‘flux capacitor’ as ‘indukční kondenzátor’. While translating ‘capacitor’ as ‘kondenzátor’ is technically correct, translating ‘flux’ as ‘indukční’ is questionable. ‘Flux’ is a very peculiar word to translate – it suggests some form of flow or a stream which is incoming and has nothing to do with induction as this translation suggests.

In the subtitles, the translator created an interesting translation ‘proudový kapacitátor’. Although the translation of the head of this noun phrase would suggest the method of borrowing, the translator does not transfer ‘flux’ as ‘fluxový’ but translates it instead as ‘proudový’. It is therefore safe to assume that the original intent of the translator was to translate the term into Czech (and not use borrowing), however the translator did not know the word ‘capacitor’ has a Czech functional equivalent.

To sum up, possibly the best way to translate ‘flux capacitor’ into Czech is to combine the above mentioned approaches; take ‘kondenzátor’ from the first example and ‘proudový’ from the second example, resulting in ‘proudový kondenzátor’.

M.A.L.P.

(source: *Stargate SG-1*)

M.A.L.P. is an acronym which stands for Mobile Analytic Laboratory Probe. Instead of translating this noun phrase (‘Mobilní Rozborová Laboratorní Sonda’) and using

an acronym from the translation ‘M.R.L.S’, the translator cleverly decided to simplify the situation and substituted the acronym M.A.L.P. with the Czech word ‘sonda’, which is of the same length which is of course advantageous for a sync-lip dubbing.

Chevron

(source: *Stargate*)

Chevron is a part of the device known as Stargate which ‘locks down’ the seven symbols necessary to establish a wormhole connection to another Stargate anywhere in the galaxy.

Chevron is, according to dictionary.com, a “a badge consisting of stripes meeting at an angle, worn on the sleeve by noncommissioned officers, police officers, etc., as an indication of rank, service, or the like.”. Furthermore, it is a term used in heraldry, “an ordinary in the form of an inverted V” and can also be used as a generic reference to anything in the shape of the letter V. The chevrons on the Stargate are indeed shaped as a letter V.

Chevron in its general meaning has no Czech functional equivalent. As it is an unusual word, the Czech translator looked up in the dictionary that it means ‘krokev’ which is true, but only in the field of heraldry. Therefore in the 2005 dubbing version of the extended edition of the *Stargate* movie, this incorrect translation is used. In the older dubbing, chevron has been translated as ‘zámek’ which is, in regards to its function, an acceptable translation and also much more accessible to the general public than ‘krokev’.

4.4. Incorrect and Unacceptable Translations

The following part of this paper concentrates on incorrect or otherwise unacceptable (for example due to the conflict with an existing canon or an established translation) translations of technical and scientific terminology, comments on the probable cause for their occurrence and suggests a correct translation.

Hyperdrive = Superpohonné motory

(source: *Stargate SG-1*)

In this case, the translator is clearly not familiar with the science fiction canon and the established translations. While translating ‘hyperspace’ correctly as ‘hyperprostor’, translating ‘hyperdrive’ as ‘superpohonné motory’ is both incorrect and unacceptable. The attribute ‘superpohonné’ is non-existent in the Czech language and the situation does not call for the creation of a neologism. The correct translation should be ‘hyperpohon’.

Stand by to jettison the reactor module. = Připravte reakční kontrolní modul.

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

This translator of this utterance most probably did not understand the meaning of the sentence. ‘Stand by’ has apparently been designated as a verb by the translator and the rest of the sentence has been created around it. The verb ‘jettison’ has been either completely omitted or has been substituted by the attribute ‘kontrolní’. The noun phrase ‘reactor module’ in this utterance designates a reactor (a device for generating power) in form of a module. Therefore the translation ‘reakční modul’ is also incorrect. The correct translation should be ‘Připravit k vystřelení (modulu) reaktoru’.

Sublight engines = Pomocné motory

(source: *Stargate SG-1*)

The attribute ‘sublight’ provides important information about the type of the ‘engines’ in this noun phrase – it suggests that the engines can propel the spaceship only at speeds below the speed of light. In the context of the whole scene, this unnecessary simplification can have a negative effect on the understandability of the following actions of the characters. The correct translation should be ‘podsvětelné motory’.

Raise shields. = Zvednout kryty.

(source: *Stargate SG-1*)

Shields are failing. = Ochranné štíty se taví.

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

In both cases, the translators are again unaware of the established canon translations. Translating ‘shields’ as ‘kryty’ is not acceptable – even more since the shields in this case are purely energy-generated force fields (however the translator appears to be aware of this fact because one of the following lines is ‘Jejich zbraně vysávají naše kryty’ which makes even less sense). The correct translation should be ‘Zvednout štíty’.

In the second sentence, a similar error occurs – the ‘shields’ are energy in their nature and therefore they cannot melt down. The correct translation should be ‘Štíty selhávají’. The attribute ‘ochranné’ is redundant since the notion of defence is already contained within the word ‘shield’.

Entoptic phenomena = Entoptické fenomény

(source: *Fairyland*)

The translator did a literal translation of ‘entoptic phenomena’ while he should have substituted the term with a Czech term ‘fosfeny’ or, in case of a less scientific approach, ‘mžítka před očima’.

[...] lead an assault on Starfleet at Wolf 359. = [...] vést útok na hvězdolet Wolf 359.

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

In this part of a sentence, the translator again lacked the necessary background knowledge of the *Star Trek* canon which as resulted in an incorrect translation. ‘Starfleet’ is a designation of a military organization attached to the United Federation of Planets. It is a compound word composed of words star and fleet and therefore should be correctly translated as ‘Hvězdná flotila’ (similarly, ‘Stargate’ translates as ‘Hvězdná brána’).

However the translator decided to translate ‘Starfleet’ as ‘Hvězdolet’ and to completely ignore the preposition at which is followed by an adverbial of place (a star system designated Wolf 359) where the attack took place. The correct translations should be [...]‘vést útok proti Hvězdné flotile u Wolfu 359’.

Temporal displacement = Časomíra

(source: *Back to the Future*)

The translator in this case either decided that translating this noun phrase correctly would be confusing for the viewers or did not understand what the noun phrase means. One way or another, translating ‘temporal displacement’ as ‘časomíra’ makes sense in the context of the scene, yet it diminishes the importance of the whole utterance. The correct translation should be ‘časový přesun’.

Receiving ship-wide damage reports. = Mám hlášení o rozsáhlém zničení lodě.

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

A misinterpretation in this sentence causes the viewer to make an incorrect assessment about the status of the star ship. The word ‘damage’ can be translated as ‘zničení’ only under very special circumstances, which is not this case. It is not clear from the context of the scene whether the attribute ‘ship-wide’ relates to ‘damage’ or to ‘reports’. However taking into account that a noun phrase ‘damage report’ is used very often on the bridge of a spaceship, the correct translation should be ‘Dostávám hlášení o škodách z celé lodi’.

Tok’ra operative = operativní tok’ra

(source: *Stargate SG-1*)

This is another example of the translator not familiarizing himself with the facts surrounding the translated text. ‘Tok’ra’ is a designation of a group of alien individuals seeking to undermine the rule of the evil ‘goa’uld’. Because of their diminishing numbers and the fact that they are, as a resistance movement, active hunted and killed by the goa’uld, they very often operate under cover as ‘operatives’. Moreover, the noun ‘operative’ cannot be translated into Czech as an adjective ‘operativní’. The correct translation should be ‘agent tok’rů’.

Take the helm. = Nasad'te si helm.

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

This is the most famous incorrect translation known in the Czech *Star Trek* community. The phrase 'take the helm' (which has been transferred to the context of spaceship operation from the terminology used at sea) has been literally translated as 'nasad'te si helm' which created a seriously amusing effect. The correct translation should of course be '(Pře)vezměte kormidlo'.

Kira to bridge. = Kira volá bridže.

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

The word 'bridge' in this utterance is again a term related to a spaceship operation and has its origin in the operation of ships at sea. 'Bridge' is a place where the captain and the officers are located and from where the whole ship is commanded. Helm is also located here (see previous example).

However the translator, clearly unaware of this, assumed that 'bridge' is a proper name and therefore translated the sentence as 'Kira volá bridže'. The correct translation should be 'Kira volá můstek'.

Firewall = Požární stěna

(source: *Gene Roddenberry's Andromeda*)

A very common word nowadays, 'firewall' is one of the basic defensive programmes in a computer, preventing unauthorized users to access the computer (activity called 'hacking') over the internet or a local network. It is very probable that computers of the future will be also equipped with such defence and the science fiction authors commonly mention 'firewalls'. Unfortunately, the translator did a literal translation, not knowing that 'firewall' is a loan word and already contained in the Czech language.

Containment failure in two minutes. = Ovládání znemožněno do dvou minut.

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

In this case, the translator is again not aware of the basic facts of the *Star Trek* universe. In the previous scene, following an attack by an alien ship, the warp core is damaged, leaking plasma and a containment shield is raised around it. However this shield is only temporary and the crew of the spaceship has to evacuate as fast as possible. ‘Containment failure in two minutes’ is a warning call of the ship’s artificial intelligence, telling the crew how much time they have.

The translator correctly assumes that something bad is about to happen but is not aware of all the facts. Therefore he chooses to translate the compound ‘containment failure’ as ‘znemožnění ovládání (lodě)’, probably because he is unsure about the real situation and does not want to exaggerate. The correct translation should be ‘Selhání ochranného pole jádra do dvou minut’. (Note that since this sentence is said via the ship’s PA, the translation can thus be longer than the original as no lips match is necessary).

Neural net = Neutrální síť

(source: *Lost in Space*)

This mistake could have been easily avoided if the translator had not been careless. The correct translation should be ‘neuronová síť’.

Phaser = Fázovač

(source: *Stargate SG-1*)

The translator is once more not aware of the established translations in science fiction. While ‘phaser’ is not originally from *Stargate SG-1*, it is a reference to a well-known *Star Trek* weapon (comparable only to ‘lightsaber’ from *Star Wars* in its versatility as a science fiction iconic device). The translator attempted to translate the device literally, ignoring the established translation ‘phaser’ (pronounced as fejzr).

Wide-frequency broadcast = Vysílání na široký kmitočet

(source: *Stargate SG-1*)

In an attempt not to use any foreign words, the translator translated frequency as ‘kmitočet’ which is essentially correct; however when dealing with science fiction which takes place in space, ‘kmitočet’ is hardly the word the audience would expect to hear. Moreover, it is very common, when dealing with ship-to-ship transmissions in science fiction, that ‘frequency’ stands for one possible communication channel (again established by *Star Trek*’s ‘Open all hailing frequencies’). Therefore the correct translation should be ‘Vysílejte na všech frekvencích/kanálech’.

Cloaking device = Plášťovací zařízení

(source: *Star Trek: Deep Space 9*)

Another example of a non-canon translation. The cloaking device is usually translated as ‘maskovací zařízení’ which makes sense in respect to its purpose – the cloaking (or hiding) the spaceship, visually and otherwise (for example against radar/sensor scans), from the enemy spaceship. The translator, not aware of this established translation, creates his own word based on the translation of ‘cloak’ as ‘plášť’.

4.5. The Summary of Data

The corpus contains 100 examples of technical and scientific terminology in English and 120 of their translations to the Czech language. Out of these 120 translations, 65 used the method of direct translation (T), 29 used substitution (S) and 26 used borrowing (B). It must be however noted that from the 29 substitutions, 8 cases are not substitutions per se but more of a paraphrases. Therefore from the 29 examples of substitution, the translators substituted the English term by a Czech equivalent in 21 cases. These results suggest that the thesis of this paper is correct.

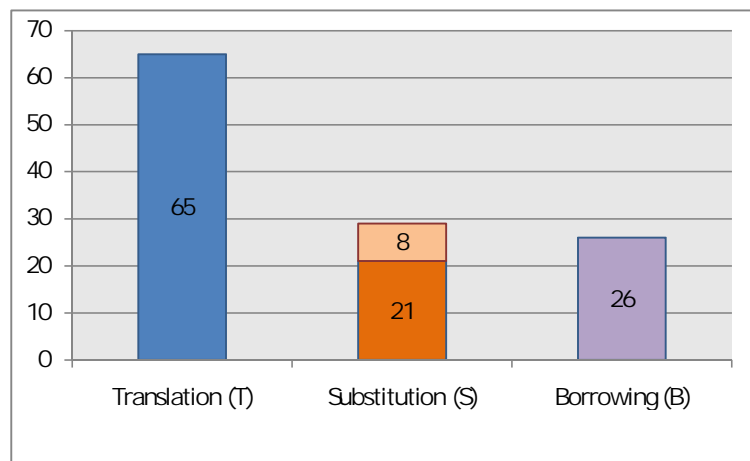

Chart 1: The statistical results of the corpus

It is the basic nature of the science fiction genre to show things unimaginable, to tell stories unheard of and to look into the future. For this very reason, when dealing with terminology, the method of substitution is not used as much as the other methods, since the term has to be translated before its establishment in the target language. For example, although the concept of a space elevator is over 100 years old and an idea of Russian theoretician Konstantin Tsiolkovsky, it was in reality a science fiction novel by A. C. Clarke that made Tsiolkovsky's idea famous not only in public but in the scientific circles as well. And nowadays, the Japanese scientists are working on a way to actually build it (Japanese to build space elevator invented in Russia).

4.6. Possible Future Development

The terms whose translation is not established nowadays will most probably experience the shift towards wider recognition and eventual scientific establishment and similarly, a translation method shift from direct translation towards substitution. Nevertheless, if the imagination of the science fiction authors does not dry out, an influx of new words can be expected, replenishing the number of direct translation. As a result, the Czech language and especially its system of terminology will continue to be enriched by the various English neologisms not only from the scientific journals but from the field of science fiction as well.

5. CONCLUSION

The aim of this paper was to present various technical and scientific terms used in the genre of science fiction, evaluate their translation and comment on the frequency of usage of different translation methods – substitution, borrowing and direct translation.

In the first chapter, the science fiction genre has been introduced, defined and appropriately categorized. Furthermore, it has been established that science fiction is a unique genre because of its mixture of fiction and science.

The second chapter dealt with the translation of science fiction. The science fiction genre has very specific requirements for translation – keeping the established canon and canonized translations, the correct use of proper names, the need to distinguish military ranks and ranks aboard any spaceship, the appropriate translation of titles and of course the need to deal with the technical and scientific terminology in a correct manner. The terminology was defined and categorized into several distinct groups, the methods available for translation of terminology were introduced and individual problems regarding such translation were also discussed. The final subchapters commented on the translation for audiovisual media and literature, explored the related problems and regarded the involvement of science fiction fans in translations.

The third chapter of this paper contained information about the types of research used, the sources of the data and the last two prominent subchapters were devoted to interesting examples from the corpus and to incorrect or unacceptable translations.

To sum up, the analysis of the translations show that the original thesis – the translators nowadays use borrowing or direct translation more often than substitution – is correct. This is so of course because of the fact that science fiction has always explored things too fantastic for the current science to achieve and has always been, as the subtitle of the fifth *Star Trek* movie proclaims, The Final Frontier.

Translating science fiction is a challenge for the reasons summarized above. Yet, with the right knowledge and translation skill set, it is possible to produce a quality

translation. And thanks to the new-found interest of the studios and publishing houses in cooperation with the fans of the genre, the quality of the translations is increasing, to the delight of the fan community.

6. RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá překlady technických a vědeckých termínů v žánru science fiction. V první části práce je zkoumán žánr science fiction a jeho zvláštnosti. V druhé části jsou uvedeny specifické požadavky na překladatele a také jsou představeny možnosti, jakými lze do českého jazyka překládat terminologii a také problémy s takovým překladem spojené. V poslední části práce se pak nacházejí příklady správných i špatných překladů a shrnutí nashromážděných dat.

V první kapitole je definován žánr science fiction – tedy žánr vědecko-fantastický, který zahrnuje nejen literaturu, ale i filmy, televizní seriály, komixy nebo hry deskové i počítačové. Samotný název už naznačuje, že elementy vědy a fantazie jsou hlavními stavebními kameny tohoto žánru. Jejich rovnováha či nerovnováha může mezi jinými posloužit jako jedno z hlavních kritérií dělení žánru science fiction. Dalšími takovými kritérii mohou být například téma anebo prostředí. Základní dělení je však následující: hard-SF a soft-SF neboli „tvrdá“ a „měkká“ science fiction.

Tvrdá science fiction je v současné době chápána jako množina žánru, která zakládá svou vědecko-technologickou část na vědách jako je fyzika, chemie, astronomie či další pokročilá odvětví, např. nanorobotika. Velice často se také může zabývat cestováním v čase nebo prozkoumáváním vzdálených koutů vesmíru loděmi schopnými překonat rychlostní bariéry stanovené současným relativistickým fyzikálním modelem. Měkká science fiction obsahuje díla založená na vědách odlišných, např. biologii, antropologii, lingvistice nebo psychologii. S rozvojem žánru se však oba tyto směry čím dál tím více mísí.

Zatímco například v detektivním příběhu, kde antagonista svou oběť otráví jedem, je věda (chemické složení daného jedu apod.) pouze jakousi kulisou pro celý děj, v žánru science fiction hraje věda a technika nepostradatelnou roli a bývá klíčová k pochopení děje či zápletky díla. Jedná se o důležitý fakt, který by měl každý překladatel science fiction mít na paměti.

Druhá kapitola se zabývá překládáním žánru science fiction. Jedním z nejdůležitějších požadavků na překladatele je nutná znalost oblasti, kterou překládá. Protože žánr SF je známý svou intertextualitou, je to povědomí o klasických dílech science fiction a jejich překladů, kterou by měl kvalitní překladatel žánru prokázat. Jelikož je však science fiction dodnes považován za žánr minoritní či dokonce žánr nízké zábavy, není na korektnost jeho překladu v mnohých případech vůbec dohlíženo.

Překlad žánru SF má několik specifik, k nimž se musí při překladu přihlížet. Jedná se především o kánon, vlastní jména, vojenské a jiné hodnosti, názvy a vědecko-technické termíny.

Kánon je velice důležitým prvkem jakéhokoliv rozvinutějšího SF vesmíru a je také spjat s již zmíněnou intertextualitou. Ve své podstatě je kánon jakási sada pravidel toho, co je v daném vesmíru možné nebo nemožné udělat, z větší části založená na základě rozsáhlé fiktivní historie a vývoje jednotlivých ras nebo planet. Znalost kánonu při překladu SF je stejně podstatná jako znalost historie při překladu historického románu.

Vlastní jména dodávají žánru SF velice často žádanou příchut' exotiky, příchut' něčeho cizího. Mohou plnit specifický účel (například napovídají původ pojmenované postavy) nebo jsou autorem vymyšleny pouze za účelem dokreslení atmosféry. V každém případě je nutné držet se pravidla, že vlastní jména by se neměla překládat; ať už jde o osoby nebo o planety či vesmírné lodě. Vesmírné lodě z televizní série *Star Trek* sice mají jména, která se dají přeložit (Enterprise, Defiant, Voyager), ale až na „tmavé výjimky“ se tak nestalo. Tudíž pojmenování lodí Podnikavec, Tvrdohlavec a Cestovatel tak naštěstí zůstávají jen zábavnou kratochvílí fanoušků seriálu. Existují však i případy, kdy překlad vlastních jmen proběhl a byl ku prospěchu věci – např. filmová sága *Hvězdné Války*.

Vojenské i jiné hodnosti jsou doménou mnoha SF především proto, že se mnoho takových děl odehrává na nějaké vesmírné lodi. Ať už je taková loď vojenská či nikoliv, je nutno mít určitou hierarchii. V případě lodě vojenské nastává problém s pojmem „kapitán“, kterým oslovuje svého velícího posádka a vlastní vojenskou hodností, kterou takového důstojníka oslovují buď nadřízení nebo osoby mimo posádku. Jedním z největších

problémů je pak nekonzistentní používání a tím pádem i nekonzistentní překlad hodnosti „commander“. V práci je zmíněna zajímavá chyba v seriálu *Star Trek: Hluboký Vesmír 9*, kdy „commander“ byl přeložen jako vojenská hodnost „plukovník“. Když byl později tento důstojník povýšen do hodnosti „captain“, byl od té doby plukovník Sisko ve skutečnosti degradován na kapitána Siska.

Názvy, ať již knih, filmů nebo seriálů, jsou velice důležité a jejich překlad by měl být prováděn s nejvyšší opatrností a po důkladném seznámení se s dílem. V opačném případě může dojít k chybnému překladu (např. televizní seriál *Sanctuary* byl přeložen jako „Svatyně“ zatímco správně se mělo jednat o „Útočiště“) a zmatení diváka.

Posledním specifickým žánru science fiction jsou vědecko-technologické termíny, na jejichž rozbor se tato bakalářská práce zaměřuje. Termín je zde definován jako slovo či více slov, která přesně a jednoznačně vymezují nějaký předmět či děj ve zvolené vědecké oblasti. Termíny vyjadřují mimolingvistickou skutečnost a tudíž co je v jednom jazyce termín jednoslovný (wormhole) může být v jiném jazyce termín tvořený dvěma slovy (červí díra). Terminologii v žánru SF lze poměrně snadno rozdělit do několika kategorií: vesmír a běžné cestování vesmírem, zbraně a obrana, nadsvětelné cestování a energie, mimozemské nebo futuristické předměty či procesy.

Další podkapitola se zabývá již samotným překladem termínů. Nejprve se soustředí na teoretické poznatky českých a slovenských translatologů o překladu termínů (Hrdlička, Horecký, Man) a následně pak představuje metody substituce, přejímání z originálu a přímého překladu.

Podkapitola „Problémy při překladu SF terminologie“ přímo navazuje na předchozí kapitolu a pokrývá tři základní problémy: nežádoucí zobecňování, neporozumění termínu a nedostatečnou znalost pozadí a okolností. Zatímco zobecňování může za určitých okolností být ku prospěchu věci, z větší části se jedná o jev nežádoucí, který snižuje srozumitelnost díla či dokonce celou jeho úroveň. Neporozumění je problém způsobený například příliš složitými „noun phrases“ v kombinaci s nevhodnými slovesy, které mohou nechat prostor pro nejasnosti nebo nemusejí na první pohled dávat smysl vůbec. Špatný překlad z

nedostatečné znalosti pozadí či okolností opět ukazuje nutnost držení se zavedených překladů („EVA suit“ se překládá jako „skafandr“ a nikoliv jako „oblek EVA“).

Dalším rozebíraným tématem je překlad pro audiovizuální média a problémy s ním spojené. Autor zde ukazuje příklady „dialogové listiny“ pro český dabing a popisuje problémy a zkušenosti, se kterými se autor a jeho spolupracovníci či známí setkali během práce v prostředí českého dabingu. Navazujícím tématem je překlad literární a jeho srovnání s překladem pro audiovizuální média. Především je zde vyzdvihnuta delší doba překladu a možnost kontaktu s autorem knihy.

Posledním tématem velké kapitoly o překladu žánru SF je podkapitola o účasti fanoušků žánru na překladech. Zmiňuje nejvýznamnější spolupráci v minulosti i v současnosti a předpokládá do budoucna vzrůstající spolupráci dabingových studií a nakladatelství s fanoušky žánru.

Třetí kapitola zprvu popisuje zdroje dat a metody výzkumu. Stěžejním obsahem této kapitoly jsou sekce „Zvláštní případy“ a sekce věnovaná špatným nebo nepřijatelným překladům, kde autor zároveň komentuje možné příčiny daných chyb a navrhuje správný překlad. Autor na konci kapitoly shrnuje data a dovoluje si několik předpovědí do budoucnosti z pozice překladatele žánru SF.

V závěru této práce jsou shrnuty všechny teoretické i praktické poznatky a je okomentována správnost hypotézy.

7. BIBLIOGRAPHY

- 2001: A Space Odyssey*. Writ. Stanley Kubrick, A.C. Clarke. [DVD]. Warner Bros, 2001.
- 2001: Vesmírná Odyssea*. Dubbing. [DVD]. Warner Bros, 2001.
- ADAMS, Douglas. *Stopařův průvodce po galaxii*. Argo, 2002. 144 p.
- ADAMS, Douglas. *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. Pan Books, 2005. 323 p.
- Andromeda*. Dubbing. [VHS]. TV Nova/CET 21/TV AXN, 2002-2006.
- Babylon 5*. Dubbing. [VHS] TV3, 2003.
- Babylon 5*. Writ. Joe Michael Straczynski. [DVD]. Warner Bros., 1993-2008.
- Back to the Future*. Writ. Robert Zemeckis, Bob Gale. [DVD]. Bontonfilm, 2009.
- Battlestar Galactica*. Dubbing. [VHS]. TV Nova Cinema, 2008-2009.
- Battlestar Galactica*. Writ. Ronald D. Moore. [DVD]. NBC Universal Television/Universal Media Studios, 2004-2009.
- České názvy zahraničních filmů často diváka matou [online]. Česká televize, 28. 4. 2008 16:47 [cited 2009-03-09]. Available at WWW: <<http://www.ct24.cz/kultura/13413-ceske-nazvyzahranicnich-filmu-casto-divaka-matou/>>.
- Earth: Final Conflict*. Writ. Gene Roddenberry. [DVD]. Tribune Entertainment, 1997-2002.
- Encyclopædia Britannica. *Science Fiction* [online]. November 04, 2008 [cited 2008-11-04]. Available at WWW: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/528857/science-fiction>>.
- Event Horizon*. Writ. Philip Eisner. [DVD]. Paramount Pictures, 1997.
- Farscape*. [DVD]. Hallmark Television, 1999 – 2003.
- Farscape*. Dubbing. [VHS]. TV AXN SciFi, 2008-2009.
- FUKA, František. *Czech Out these Movies!* [online]. unknown [cited 2009-03-09]. Available at WWW: <<http://www.fuxoft.cz/preklady/>>.
- Gene Roddenberry's Andromeda*. Writ. Robert Hewitt Wolfe. [DVD]. Fireworks Entertainment, 2000-2005.
- HORECKÝ, Ján. O prekladaní terminologie. In HRDLIČKA, Milan, GROMOVÁ, Edita. *Antologie teorie odborného překladu*. Nitra-Ostrava, 2003. p. 44-46.

- Horizont události*. Dubbing. [DVD]. Paramount Pictures, 1997.
- HRDLIČKA, Milan. Odborný text a jeho translace. In HRDLIČKA, Milan, GROMOVÁ, Edita. *Antologie teorie odborného překladu*. Nitra-Ostrava, 2003. p. 59-63.
- Hvězdná Brána*. Dubbing. [VHS]. CET 21/Nova TV, 1998-2008.
- Hvězdná Brána: Atlantida*. Dubbing. [VHS]. TV AXN/AXN SciFi, 2008-2009.
- Hvězdné Války Epizoda IV*. Dubbing. [DVD]. Lucasfilms, 2004.
- Hvězdné Války Epizoda V*. Dubbing. [DVD]. Lucasfilms, 2004.
- Hvězdné Války Epizoda VI*. Dubbing. [DVD]. Lucasfilms, 2004.
- ILEK, Bohuslav. Odborný překlad. In HRDLIČKA, Milan, GROMOVÁ, Edita. *Antologie teorie odborného překladu*. Nitra-Ostrava, 2003. p. 12-17.
- ILEK, Bohuslav. Meze významové přesnosti v překladu krásné literatury. *Sborník statí o jazyce a překládání*. Praha, 1972. p. 223.
- Japanese to build space elevator invented in Russia* [online]. 06/ 10/ 2008 [cited 2009-03-12]. Available at WWW: <<http://en.rian.ru/analysis/20081006/117469160.html>>.
- KHEPER. *Grading Science Fiction for Realism* [online]. 10 January 2006 [cited 2008-11-04]. Available at WWW: <<http://www.kheper.net/topics/scifi/grading.html>>.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Praha : [s.n.], 1983. 120 p.
- MAN, Oldřich. Otázky ekvivalence v odborném překladu. In HRDLIČKA, Milan, GROMOVÁ, Edita. *Antologie teorie odborného překladu*. Nitra-Ostrava, 2003. p. 47-50.
- Masters of Science Fiction*. [DVD]. IDT Entertainment, 2006.
- Mistři SciFi*. Dubbing. [VHS]. TV AXN, 2007.
- Návrat do budoucnosti*. Dubbing. Subtitles. [DVD]. Bontonfilm, 2009.
- NEFF, Ondřej, OLŠA, Jaroslav jr. *Encyklopedie literatury science fiction*. AFSF s.r.o., 1999.
- Officer Ranks in the Royal Navy* [online]. 2000 [cited 2009-03-12]. Available at WWW: <http://www.royalnavalmuseum.org/info_sheets_nav_rankings.htm>.
- OLŠA, Jaroslav. Specifika a problémy překladu science fiction. In *Translatologica Pragensia III/2*. Praha, 1989. p. 83-89.
- Oral interviews with František Fuka, Silvie Šustrová, Martin Vaněk, Přemysl Houžvička and Pavel Klimeš.

Space Above and Beyond. Writ. Glen Morgan, James Wong. [DVD]. FOX, 1995-1996.

Star Trek: Deep Space Nine. [DVD] Paramount, 1993-1999.

Star Trek: Hluboký vesmír devět. Dubbing. [VHS]. CET 21/Nova TV, 1994.

Star Trek: Nová Generace. Dubbing. [VHS]. Česká Televize, 1994.

Star Trek: The Next Generation. Writ. Gene Roddenberry. [DVD]. Paramount, 1987-1994.

Star Wars Episode IV. Writ. George Lucas. [DVD]. Lucasfilms, 1977.

Star Wars Episode V. Writ. George Lucas. [DVD]. Lucasfilms, 1980.

Star Wars Episode VI. Writ. George Lucas. [DVD]. Lucasfilms, 1983.

Stargate SG-1. Writ. Jonathan Glassner, Brad Wright, Robert C. Cooper, Joseph Mallozzi. [DVD]. MGM International, 1996-2008.

Stargate: Atlantis. Writ. Robert C. Cooper, Brad Wright, Joseph Mallozzi. [DVD]. Sony Pictures Television, 2004-2008.

ŠUSTROVÁ, Silvie. *Dramaturgie českého znění dramatických audiovizuálních děl*. Brno, 2008. 138 p. JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V BRNĚ. Diploma paper.

VÁŇA, Jan. *Translation Analysis of Science Fiction Films*. Pardubice. 2008. 51 p. Univerzita Pardubice. Bachelor paper.

VANĚK JR., Jan. *Interkom: Being for benefit of Mr. Petru* [online]. 13/2001 [cited 2009-03-12]. Available at WWW: <<http://interkom.scifi.cz/2001/20011357.htm>>.

Vesmír: Civilizace v ohrožení. Dubbing. [VHS]. Bonton Home Video, 1995.

What is Canon? : Ex Astris Scientia [online]. 14.12.08 [cited 2009-03-08]. Available at WWW: <<http://www.ex-astris-scientia.org/inconsistencies/canon.htm>>.

WONG, Michael. *What is Canon? : stardestroyer.net* [online]. 2006-11-08 [cited 2009-03-08]. Available at WWW: <<http://www.stardestroyer.net/Empire/Misc/Canon.html>>.

Země: Poslední Konflikt. Dubbing. [VHS]. TV AXN SciFi, 2008.

8. APPENDICES

8.1. Appendix 1: The Corpus of Technical and Scientific Terms

<u>THE ORIGINAL</u>	<u>THE TRANSLATION</u>	<u>THE SOURCE</u>	<u>COMMENTS</u>	<u>T/B/S</u>
AI – artificial intelligence	Umělá inteligence	2001		T
Airlock	Vzduchotěsné víko / přetlaková komora / přechodová komora	Various		T/S
Android	android	Andromeda		B
Anti-grav Harness	Antigravitační pás	Andromeda		T
Antimatter	antihmota	ST	Substituted by a pre-existing term.	S
Auxiliary Fire Control	záložní kontrola řízení zbraní	BSG		T
Auxiliary Power	Pomocný zdroj	ST DS9		T
Bio-scan	Bio senzory	Event Horizon		T
Black Hole	Černá díra	Various	Substituted by a pre-existing term.	S
Brainwave Energy	Myšlenková energie	HGTTG	A loose translation.	T
Chevron	Krokev / zámek / symbol	Stargate		S / S / S
Chrononaut	chrononaut	7 Days		B
Cloak / Cloaking Device	Maskování / maskovací zařízení	Various		T
Combat Drones	Bojové sondy	Andromeda		T
Control Collar	Ovládací prstenec	Farscape		T
Cybervirus	Kybernetický virus	EFC		T
Death Glider	Smrtící kluzák	SG-1		T
Deep Space Research Vessel	Průzkumná kosmická loď	Event Horizon		S
Deflector	Deflektor	ST		B
Dimensional Gateway	Prostorová brána	Event Horizon		T
DRADIS	DRADIS	BSG	Direction, RAnge, and DIStance	B
Drones	drony	SGA		B
Dry dock	Suchý dok / vesmírný dok	Various		S / S

EM (electro-magnetic) Field	Em (elektro-magnetické) pole	Various		S
EVA Suit	Skafandr	2001		S
Event Horizon	Hranice červí díry / horizont události	SG-1	The translation is a loose one, the substitution is more proper but also more scientific.	T / S
Explosive Decompression	Explozivní dekomprese	Event Horizon		S
Flux Capacitor	Indukční kondenzátor / Proudový kapacitátor	BTTF		T / B
Food Replicator	(potravinový) replikátor	ST		B
Frequency modulator chip	Frekvenční modulátor	SG-1		T
Gatebuster	gatebuster	SG-1		B
Hand Device	Ozbrojená ruka	SG-1	Loose translation based on visual appearance.	T
Hull Integrity	Celistvost trupu / Integrita trupu	Various		T / B
Hyperdrive	hyperpohon	SG-1		T
Hyperspace	hyperprostor	Various		S
Ignition	zážeh	Farscape		S
Imagery Intensifiers	Zesilovač metaforiky	HGTTG		T
Infinite Improbability Drive	Nepravděpodobnostní pohon / Pohon nekonečnou nepravděpodobností	HGTTG		T
Intergalactic Drive	Mezegalaktický pohon	SG-1		T
Intersolar-system Cargo Vehicle	Intersolární dopravní loď	SAAB	A loose translation	T
Ion Drive	Iontové motory / Iontový pohon	Various		T
Jumpgate	Skoková brána	Babylon 5		T
Life Support Systems	Systémy podpory života	ST		T
Light year	Světelný rok	Various		S
Lightsaber	Světelný meč	SW	Although sabre means "šavle" in Czech, the translation has been altered according to the looks of the device.	T

M.A.L.P.	sonda	Stargate	MALP - Mobile Analytic Laboratory Probe	S
Magnetic Boots	Magnetické boty	Event Horizon		T
Matter Stream	Proud hmoty	Various		T
Medlab	medlab	Babylon 5	Medlab stands for medical laboratory.	B
Military Heavy Launch Vehicle	Těžká vojenská kosmická loď	SAAB	A loose translation	T
Molecular Structure	Molekulární struktura	BTTF		S
Nacelle	Gondola	ST		S
Nanobots	Nanoboti / nanosondy	Various		T / B+S
Naquadah Generator	Nakadahový generátor	SG-1		T
Nebula	Mlhovina	SG-1		S
Orbit	Oběžná dráha / orbit	Various		S / B
Phaser	Phaser / Fázor / Fázer / Fázovač	ST		B / T
Photon Torpedo	Fotonové torpédo	ST		T
Planetary Defences	Planetární obrana	SST		T
Puddle Jumper	Puddle jumper	SGA	Pronounced “padl džampr”	B
Quantum Torpedo	Kvantové torpédo	ST		T
Railguns	Kolejnicová děla / Railguny	SGA / Various		S / B
Recovery Craft	Návratový modul	Farscape		S
Rhythmic Modulators	Rytmičké modulátory	HGTTG		T
Saucer Section (of a ship)	Talířová sekce (lodi)	ST TNG		T
Sensors	senzory	Various		B
Shield Modulation	Mutace štítů	ST DS9	Modulation has been substituted by “mutace” to avoid borrowing or using neologisms	T
Shield Modulation	Modulace štítů	ST TNG	Later translation.	B
Shields	Štíty	Various		T
Shuttle	Raketoplán	Farscape	Substituted by a pre-existing term.	S
Singularity	singularita	Various		B
Slipstream	Vířivý proud	Andromeda	Loose translation based on the visual	T

			appearance.	
Space Elevator	Vesmírný výtah / Orbitální výtah	The Fountains of Paradise		T / S+T
Space-time	časoprostor	Various		T
Stabilizer	stabilizér	SW		B
Staff Weapon	Tyčová zbraň	SG-1		T
Starburst	Prostorový skok	Farscape	A generalized translation	T
Starfleet	Hvězdolet	ST DS9	Incorrect translation. Correct: "hvězdná flotila"	T (inc.)
Stargate	Hvězdná brána	SG-1		T
Stasis	Hybernace / stáze	Various		S / B
Stormtroopers	Hromoarmějci / Stormtroopeři / Imperiální vojáci	SW		T / B / T
Sub-etha Waves	Sub-eta vlny / sub-éterické vlny	HGTTG		T
Subspace	Subprostor / subvesmír	Various shows / incorrect transl. in SG-1		T
Superconductor	supervodič	SGA	The translator should have substituted this term with a pre-existing Czech term "supravodič"	T
Supernova	supernova	Various	"supernova" is a pre-existing scientific term	S
Suspensors	Suspenzory	Dune		B
Tachyon Emissions	Tachyonové emise	Babylon 5		T
Telepathic Matrix	Telepatická matice	HGTTG		T
Temporal Displacement	Časové přemístění	BTTF		T
Terraforming	teraformování	Various		B
Thermal Detonator	Tepelný detonátor	SW		T
Three-dimensional	trojrozměrný	HGTTG		S
Time Dilation	Dilatace času	Various		T
to beam	transportovat	ST / SGA		T
Transporter	Transportér	ST		T
Warp Core	Jádro / Warpové jádro	ST DS9 / ST TNG	First version had the attribute removed, later the word "warp" has been accepted. Similar case see "shield modulation".	T

Wormhole	Červí díra	SG-1	“červí díra” is an established scientific term	S
Xenobiology	xenobiologie	Babylon 5		B
X-Wing	X-Wing / křížokřídla stíhačka	SW	Translation based on the appearance	B / T
Zero Point Module	Modul nulového bodu	SGA		T

Abbreviations:

SG-1 = Stargate SG-1 / Hvězdná Brána

ST = Star Trek (general)

SW = Star Wars / Hvězdné Války

BSG = Battlestar Galactica

SGA = Stargate Atlantis / Hvězdná Brána: Atlantida

ST TNG = Star Trek: The Next Generation / Star Trek: Nová Generace

ST DS9 = Star Trek: Deep Space 9 / Star Trek: Hluboký vesmír devět

HGTTG = The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy / Stopařův průvodce po galaxii

2001 = 2001: A Space Odyssey / 2001: Vesmírná odysea

EFC = Earth Final Conflict / Země, Poslední konflikt

SAAB = Space Above and Beyond / Vesmír: Civilizace v ohrožení

BTTF = Back to the Future / Návrat do budoucnosti

Various = Occured in more than one of the sources

8.2. Appendix 2: Sample corrections of *Stargate SG-1* dubbing script

STARGATE SG-1

Epizoda 7x12 Evoluce, část druhá

Korekce: Lukáš Krincvaj

Překlad: Martin Havlíček

Poznámky pro režiséra

1/ korektury se týkají nejen terminologie, ale dovolil jsem si na těch nejhorších místech upravit stavbu věty pro lepší porozumění

2/ Anubis by měl být krátce, tedy nikoliv Anûbis (alespoň bych řekl – nechal jsem neopravené, záleží na tom, jak byly dabovány dřívější epizody)

3/ gen. Hammond a Jacob Cater by si měli tykat, jakožto stejná vysoká šarže (zvyk z dřívějších dabingů SG) – opravil jsem

!! HAMMOND 02 51 Ministerstvo **zahraničí** obdrželo požadavek na výkupné za doktory Džeksna a Lía. Dotali jsme 72 hodin na zaplacení, jinak je zabijí.

HAMMOND 03 00 Únosci se neidentifikovali, ... ale výzvědná služba naznačuje, že se jedná o honduraské protivládní povstalce. **Naše vláda se drží doktríny**. Oficiálně **nemáme** v úmyslu výkupné zaplatit.

O'NEILL 03 20 Tak vyšleme tým, aby je **osvobodil**. Nebude to poprvé.

HAMMOND 03 25 Rebelové spoléhají, že naše křehké vztahy s nikaragujskou vládou nám zabrání v podniknutí protiakce. Ale to se mýlí. Volal jsem prezidentovi a **ten** souhlasil. V tuto chvíli žádá Sí-Aj-Ej, aby shromáždila všechny možné informace. Ale nevím, bude-li ochoten riskovat mezinárodní incident...

RAFAEL 04 12 Neměl jsi vodu a jídlo už pár dní. Áh. Hm. Muj delišijozo. Vynikající. (srká) Je to moc dobrý. Dneska ... začneme pomalu. Zeptám se tě ... znovu. Co je to? Vidím, že jsi pořád zatvrzelej. Dobře. Hmm? Pro tebe ... a tvého **kamaráda/kolegu (přítele se nehodí)**,... když řekneš, co to je. (dech) Nevím, jak dlouho někdo vydrží bez jídla, ... ale vodu potřebuje lidský tělo každý ... tři, čtyři dny.

RAFAEL 06 03 Hmm. **Zeptám se tě naposledy**. Co je to? **A zase nejsi tolik výřečnej**. Co tě opravňuje k tomu, ... že **přijdeš** do naší země a **kradeš** tu cenné artefakty? To si **říkáš vědec?** Nejsi nic jinýho, než zloděj. Heh. **A to si myslíš, že seš lepší, než já. Já mám aspoň důvody** pro to, co dělám.

!! HAMMOND 08 15 **Agent Sí-Aj-Ej v Hondurasu, Berk ...** si myslí, že ví, kam byli Džeksn a Lí **uneseni.** *(pojem operativní agent vzbuzuje úsměv na tváři)*

CARTER 09 15 Neměl by to být problém, **pane.** Kdy odjíždíte?

JACOB 09 59 Ověřili jsme **(vypuštěno sí),** že Anúbis má základnu na Tartaru. **Systém** výkonných senzorů brání komukoliv se k planetě přiblížit bez povšimnutí. Hvězdná brána na Tartaru je uvnitř **zástavby ... a chrání ji neproniknutelné silové pole.**

!! HAMMOND 10 13 **Musíme zjistit, jak Anubis vytvořil toho nového vojáka, co má v úmyslu a pokud možno jak ho zastavit. Nějaký návrh?**

TEAL'C 10 24 Musíme získat přístup k planetě **dočasným vyřazením senzorových systémů.**

!! SELMAK 10 36 *(nutno druhou část modifikovat/upravit, aby se vešla do huby, ale rozhodně neměnit smysl jako v původním překladu – nutno pro další kontext)* **Vezmu si brnění Anúbisova zabijáka. Na Rémiusově planetě prošel (přímo) skrz vaše silové pole/skrz vaši léčku(/past) se silovým polem.**

BRATAC 10 43 Ale za jakou fyzickou cenu? **To nemůžeme vědět. (původní nezní dobře)**

!! CARTER 10 45 **Silové pole kolem Hvězdné brány bude silnější, než to, které jsme použili.**

JACOB 11 03 Jakmile vypnu senzory, může se k planetě přiblížit průzkumná loď. **Předem aplikované/požité/aktivované (možno použít jiné termíny – teorie říká, že si členové teamu do krevního oběhu vstrčíkou speciální látku, která znemožní dočasně detekci jejich životních funkcí senzory na základně/lodi apod.)** radioaktivní izotopy nám umožní volný pohyb po základně, aniž by nás detekovaly vnitřní senzory.

BRATAC 11 16 **Průzkumná loď ... pokusím se jí ukrýt v některé z nízkých roklí planety a vypnu (všechny) elektronické systémy, abych předešel jejímu objevení.**

BURKE 12 07 Dobře, dobře, tak radši přejdeme rovnou k věci. Tohle je poslední místo, kde byl Denyel Džeksn **viděn,** než si najal průvodce jménem Rogelio Duran, aby ho vzal do džungle. Krátce na to byl unesen **anti-honduranskými extrémisty/teroristy.**

BURKE 12 48 Vybavení maj dost pestrý. Mezi Hondurasem a Nikaraguou probíhá spor o území, takže kvůli téhle situaci ... kdokoliv, kdo nesnáší Honduras, může najít úkryt za Nikaragujskou hranicí a naopak a pořídít si takový zbraně o jakých se jim dřív ani nesnilo. Nikaragua teď dostává zboží z Ruska, ale v 80. letech zdědila všechno z Kuby. Co

tomu říkáš? Nechají nás bojovat proti Kubě ze svezch břehů, ... a Kuba jim **pak** dodá zbraně. **Víš, že po nás můžou střílet z AK-47, která pálila v zátocě Sviní?** (smích)

!! BURKE 13 30 Jo, pokusím. Mohl ses mě zastat! Co myslíš, že se stane, když dojde k přestřelce, kde jeden člen týmu přijde o život vinou druhého a nikdo se za tebe nezaručí? (pro děj. linii důležité nějak zmínit onen „friendly fire“)

BURKE 13 53 Ale neřek jsi **jim dost**. A teď jsi uvíz v mém světě a potřebuješ mě! ...A tady to mám na povel já.

O'NEILL 14 15 Přesně tak. **Nejsi zase tak mimo, abys nerozuměl nutnosti jasné organizace velení, ne?**

BURKE 14 22 **Vážně chceš vědet, jak moc mimo jsem?**

HAMMOND 16 06 Džekobe. **Jak se v tom cítíš?**

JACOB 16 08 **Je (to) překvapivě lehké.** Je čas vyrazit.

THOTH 16 56 /zk/ Stůj,... pojd' se mnou. Sednout.
17 22 **Jsi poničený.**

BRATAC 17 47 **Senzory ještě nebyly vypnuty/Senzory jsou stále aktivní.** Nemůžeme nic dělat. **Kdybychom se pokusili o bezpečnou komunikaci...**

ANUBIS 18 18 **Jak si vedl tento (supervoják)?**

THOTH 18 34 Ano, můj **pane**.

BRATAC 18 53 Éh, ... **senzorový systém byl vypnut.** Tvrdohlavost vašeho otce se vyplatila.

JACOB 19 10 /tf/ Dobře. Až přistanete, vydejte se k **výpustným ventilům**. Přišel jsem na způsob, jak vás dostat dovnitř.

O'NEILL 19 29 Zastav se. **Jsme na místě/Tady to je.**

BURKE 20 13 **Tady je konec cesty.** Snad sis nemyslel, že **ti to tihle** hoši usnadní. Vezmu tě, kam potřebuješ.

BURKE 20 23 Víš, ... nějak jsem se zamyslel a uvědomil si, že mám **nevyřešené problémy**. Asi bychom **měli** naše rozdílné názory nechat stranou. Budeš mě potřebovat, až se **do toho pustíš**, kámo. Dej mi šanci, já tě nezklam.

O'NEILL 21 06 **Klídek. (původní by O'Neill v této situaci neřekl)**

- DANIEL 22 05 **Při hledání a výzkumu jsem narazil jen na kryptické/podivné varování...** že zařízení je nebezpečné, dokonce škodlivé. **Víc nevím.**
- O'NEILL 24 46 **Vážně jsi byl postřelen.**
- ROGELIO 24 49 Si. /ironicky/
- ROGELIO 25 10 **Mají ho.** Šli na sever ... přes hranici. Běžte.
- ROGELIO 25 17 Ale můžete, señor. Brzy dorazí pomoc. Bez obav. To není poprvé, **co mě postřelili (nadužívání pasiva při překladu do ČJ je nežádoucí).** Zachraňte své přátelé. - Prosím. Dluží mi spoustu peněz.
- ROGELIO 25 43 Zbožňuju americké zvykačky. **Hodní hoši.**
- THOTH 26 10 /zk/ Lorde Anúbisi, ztratil se jeden **ze supervojáků.**
- THOTH 26 16 **Byl poškozen... ale** myslím, že **naše** metoda ... řízení myslí symbionta **je stále nedokonalá.**
- ANUBIS 26 22 **Nepřijatelné.** Zjisti původ problému ... a podej mi o tom zprávu.
- THOTH 26 30 Ano, můj **pane.**
- BURKE 26 40 Pohnul se a já na něj vystřelil. **Prostě to tak bylo.** Myslel jsem, že je to nepřítel.
- JACOB 27 21 To se zatím nedá říct, **ale minimálně několik.** V **té** laboratoři bylo místo pro několik bojovníků.
27 48 Úložné nádrže **se/pro** symbionty.
- CARTER 29 08 Podle počtu skladovacích nádrží v této místnosti chce Anúbis pomocí Královny vytvořit tisíce Goauldů, ...ale proč? Symbiont se rodí **s genetickou pamětí celé své mateřské linie.** Jsou to egomaniaci lační po moci. To není moc dobrá kombinace pro pěšáka.
- JACOB 29 24 To je pravda. A podívej na tohle. Královna, **at' je to kdokoliv,** musí být **spojencem Anúbise.** Přípravuje se na **rodící** cyklus, ... ale činnost mozkových vln je minimální. Nemá v úmyslu předat svoji genetickou paměť. **Symbionti budou naprosto prázdní. (vím, že je to podle češtiny nekorektní flexe, ale opět odkazují na dřívější překlady SG1)**
- TEAL'C 29 59 Džonas Kwin. Anúbis musel tu informaci získat, když skenoval **jeho** mysl.

JACOB 30 06 **Pokud Anúbis plánoval vytvoření armády bezduchých vojáků, pak byla tato** informace posledním kouskem mozaiky.

TEAL'C 30 13 **Tato královna nesmí znovu porodit.**

BURKE 31 09 Nechceš znát pravdu? Ale, no tak. Copak to opravdu nechceš vědět? Nebyla to moje vina. Neměl jsem jinou možnost, jenom jsem reagoval, jinak by bylo po mně. Chceš vědět, co se tehdy opravdu stalo? Vudz byl parchant. **Prodal** nás. Zradil. **(Vypekl.) Vysílal tajný/neautorizovaný signály a vyzradil naše pozice.** Uvědomil si, že jdu po něm a obrátil zbraň proti mně. A já se jenom bránil.

CARTER 33 45 Někde musí být konzole se záznamy posledních aktivit. Když tam nebudou Anúbisovy dlouhodobé plány, můžeme **alespoň** něco zjistit o pohybu **jeho** flotily.

ANUBIS 36 13 Všichni jste moje děti,... **Kullští** bojovníci. Budete nástrojem mého vítězství.

TEAL'C 40 08 Mou pýchu. (hek) Starý muž **svedl, co já ne.**

BURKE 41 15 **Mírné podnebí.** Ani horko, ani zima,... s pohlednejma ženskejma na kafe?

O'NEILL 41 24 Jak myslíš. **Uvidím, co zmůžu/co se dá dělat.**

O'NEILL 42 09 Tak co, ... **chyběl jsem vám?**

TEAL'C 42 18 Jako **Ty** a Denyel Džeksn.
BRATAC 42 26 To musíte, ... jinak budeme **s těmi supervojáky bojovat beznadějně.**

CARTER 42 30 Máme i špatné zprávy. Anúbis má celou armádu těchto supervojáků. Jsou jich tisíce. **Povedlo se nám jen pozdržet výrobu dalších.**

8.3. Appendix 3: A glossary created for the translators of *Stargate*

SG-1

HVĚZDNÁ BRÁNA - POJMY A TERMINOLOGIE PRO PŘEKLADATELE		
SESTAVIL: LUKÁŠ KRINCVAJ		
ANGLICKÝ TERMÍN	ČESKÝ TERMÍN (foneticky)	POZNÁMKY
304	třistačtyřka	třída pozemských vesmírných lodí
Adaptive armour	<i>viz. Kull adaptive armour</i>	-
Al'kesh	alkeš	goa'uldský bombardér
Alpha Site	stanoviště alfa	lidská základna na cizí planetě
Alterans	alteráni	jiné jméno pro antiky
Ancient Communication Device	dalekonosné komunikační zařízení	zařízení použité pro komunikaci s Orijskou galaxií
Ancient Drones	antické střely	žluté "chobotničky" - střílejí je antické zbraně
Ancient Chair	křeslo antiků / antické křeslo / ovládací křeslo	ovládací křeslo pro antické základny, při aktivaci se sklopí a rozsvítí
Ancient Knowledge	znalosti antiků	znalosti, které nahraje antická knihovna do lidského mozku
Ancient Repository	<i>viz. Ancient Repository of Knowledge</i>	-
Ancient Repository of Knowledge	antická knihovna (archiv) vědomostí	technologie zanechaná Antiky, nahraje do mozku všechny znalosti Antiků
Ancient Stasis Unit	antická stázní jednotka	kryogenické zařízení, které člověka zmrazí do jakési kostky ledu
Ancient Tablet	antická tabulka	tabulka zanechaná Antiky pokrytá antickým písmem
Ancients	antikové	název rasy
Antarctica Base	základna na antarktidě	základna postavená kdysi dávno Antiky, posloužila k obraně Země
Anti-prior Weapon	protipřevorská zbraň / zbraň proti převorům	zařízení emitující pole, které znemožňuje převorům používat jejich síly

Anubis Drones	<i>viz. Kull Warriors</i>	-
Ascended	povznesení (<i>subj.</i>)	individuální bytosti ve vyšším stavu bytí
Ascension	povznesení (<i>adj.</i>)	dosáhnutí vyššího stavu existence pouze jako čistá energie
Asgard	asgardí	jméno rasy
Asgard beam	asgardský transport	bílé světlo a okamžitý přenos s charakteristickým zvukem
Asgard beaming technology	asgardská transportní technologie	-
Asgard Hyperdrive	mezigalaktický pohon	! Pozor, neplést s obyčejným "hyperdrive" => hyperpohon
Asurans	asurané	jiné jméno pro humanoidní replikátory
Atlantis	Atlantida	město v galaxii Pegasus
Atlantis expedition	expedice na Atlantidu	pozemská expedice do galaxie Pegasus najít ztracené město Antiků
Atlantus Outpost	<i>viz. Antarctica Base</i>	to písmeno u není překlep
Baal	Bál	jméno goa'ulda
Beachhead	předsunutá základna	předsunutá základna invazních sil Ori
Beta Site	stanoviště beta	lidská základna na cizí planetě
Caledonian Federation	Kaledonská federace	jeden ze 2 soupeřících států na planetě Tegalus
Cargo ship	nákladní loď, <i>viz. Tel'tac</i>	malá goauldská loď, může být vybavena maskováním
Celestis	celestus	město Ori na pláních Celestu
Daedalus	dajdalos	pozemská vesmírná loď třídy 304
Daedalus-class Ship	loď třídy dajdalos, <i>viz. 304</i>	-
Dakara super-weapon	zbraň na Dakaře	Antické zařízení, původně použité k vytvoření života v Mléčné dráze
Dakara weapon	<i>viz. Dakara super-weapon</i>	-
Death Glider	smrtící kluzák	goauldský multifunkční stíhač
DHD	ovládací panel (dé há dé)	ovládací panel brány, to kulatý s červeným uprostřed

		:-)
Doci of the Ori	(sg.) dousá orájů	náboženská hodnota, jakýsi velemnich Ori
Drones	viz. <i>Ancient Drones</i>	-
Event Horizon	hranice červí díry / horizont události	modrá vodní hladina v aktivní bráně
Eye of Ra	Raovo oko	egyptský symbol nebo goauldské zařízení/krystal
F-302	ef třístadvojka	pozemský stíhač s možností skoku do hyperprostoru
Flames of Enlightenment	plameny osvětlení	náboženský symbol, nacházejí se v Celestu, možný domov entit Ori
Free Jaffa	svobodní džafové	jaffové, kteří se zbavili závislosti na svých goauldských pánech
Frequency modulator chip	frekvenční modulátor	čip, který dynamicky mění frekvenci
Gate Room	prostor brány	velká místnost s divným kruhem uprostřed :-)
Gatebuster	gejtbastr	velice výkonná nukleární hlavice
Goa'uld	goauldi, gen. goauldů	název rasy
Goa'uld healing device	goauldské léčící zařízení	zařízení na ruku, které je schopné léčit rozsáhlá poranění
Hallowed are the Ori	Blahoslavme oráj / Blahoslaveni budíž oráj	náboženské heslo, záměrně rozdílná flexe slova Ori
Hand Device	ozbrojená ruka	zařízení na ruku určené ke způsobování bolesti a obraně
Ha'tak	mateřská loď / hatak	pyramidová loď goauldů
Human-form replicators	humanoidní replikátoři	viz. <i>Asurans</i>
Hyperdrive	hyperpohon	pohon umožňující lodí skočit do hyperprostoru
Chair weapon	viz. <i>Ancient Chair</i>	-
IDC	kód k iris	kód, který při návratu na Zemi posílají SG teamy ke své identifikaci
International Committee	viz. <i>International Oversight Advisory</i>	-
International Oversight Advisory	mezinárodní komise pro dohled	dohlíží na fungování projektu a občas dělá problémy

IOA	áj ou ej, viz. <i>International Oversight Advisory</i>	-
Iris	iris	titano-triniová iris, která po uzavření zamezuje průchodu bránou
Jaffa	džafové	název rasy
Jaffa High Council	džafská rada	zákonodárný a výkonný orgán svobodných jaffů
Jaffa Nation	džafský národ	termín používaný pro jaffy, viz. Free Jaffa
keiron-based technology	kjuronová technologie	technologie založená na keironových částicích (replikátoři)
Korolev	korolev	pozemská vesmírná loď třídy 304
Kull adaptive armour	přizpůsobivé brnění supervojáků	brnění, které se přizpůsobuje energetickým zbraním a jejich frekvenci
Kull disruptor	zbraň proti supervojákům	zbraň neutralizující anubisovy supervojáky
Kull warriors	supervojáci	Anubisovi supervojáci
Locator Beacon	lokátor	zařízení pro určení lokace, implantováno pod kůži či umístěno v náramku
Long-rance Communicator	viz. <i>Ancient Communication Device</i>	-
Lost City	ztracené město	ztracené město Antiků - Atlantida
Lucian Alliance	Luciánská aliance	označení pro společenství zlodějů, pašeráků a překupníků
MALP	sonda	zařízení vysílané lidmi na dosud neprozkoumané planety
Mark IX	mark devět, viz. <i>Gatebuster</i>	velice výkonná nukleární hlavice
Matter Stream	proud hmoty	proud hmoty při transportu kruhy
Memory probe	sonda paměti	násilné vniknutí do myšlenek a paměti jedince užívaný hum. replikátory
Naquadah	nakadah	hornina, základ goauldské technologie
Naquadria	nakadryje, <i>genitiv</i> nakadryje	mocný druh naquadahu nalezený na Kelowně,

		planetě Jonase Quinna
NID	en áj dý	název americké agentury
Odyssey	odysea	pozemská vesmírná loď třídy 304
Oma Desala	Oma Desala	jméno jedné z postav
Ori	(pl.) orájové, bez orájů, k orájům, vidím oráje,	orájové, o orájích, s oráji; pro nominativ možno užít i tvar oráj
Ori Plague	viz. <i>Prior Plague</i>	-
Ori Satellite Weapon	orájský satelit	satelit na orbitě planety vybavený pokročilou technologií Ori
Ori Supergate	orájská superbrána	gigantická brána ve vesmíru pro přesun armád Ori
Ori Virus	viz. <i>Prior Plague</i>	-
Orici	orisáj, nesklonné, <i>femininum</i>	dítě Ori
Origin	Počátek	název náboženství
Oversight Committee	viz. <i>International Oversight Advisory</i>	-
Phase-shifting Device	zařízení pro fázový posun	zařízení fázově posune své okolí, takže je mimo fázi (neviditelné)
Prior of the Ori	orájský převor / převor orájů	věrozvěst Ori s nadpřirozenými schopnostmi a silami
Prior Plague	převorský mor	zákeřná nemoc vypuštěná Priory na světy odmítající Origin
Prometheus	prométeus	pozemská vesmírná loď třídy X-303
Prostration	modlitby	uctívání Ori, kteří tím získávají moc a sílu
Protected Planets Treaty	smlouva o chráněných planetách	smlouva mezi asgardy a goauldy
Puddle Jumper	padl džampr, <i>genitiv</i> padl džampru	malé vesmírné plavidlo
Rand Protectorate	Randský protektorát	jeden ze 2 soupeřících států na planetě Tegalus
Rebel Jaffa	vzbouření džafové	Jaffové, kteří již nechtějí sloužit goauldským pánům
Replicators	replikátoři	mechanický hmyz, který se množí (replikuje) a asimiluje

		technologie
Repository of knowledge	<i>viz. Ancient Repository of Knowledge</i>	-
Ribbon Device	<i>viz. Hand device</i>	-
Ring Transport(er)	kruhy	goauldské zařízení pro krátkonosný přenos osob a nákladu
Rings	<i>viz. Ring Transport(er)</i>	-
Sangraal	sangrál, <i>genitiv sangrálu</i>	svatý grál v jiném jazyce
Sarcophagus	sarkofág	léčící a oživovací technologie goauldů
Scout ship	průzkumná loď, <i>viz. Tel'tac</i>	malá goauldská loď, může být vybavena maskováním
SGC	velitelství hvězdné brány (es gé cé)	zařízení v Cheyenské hoře
Sodan Cloaking Device	sodanské maskovací zařízení	zařízení na ruku, které učiní nositele neviditelným
Sodan Warriors	sodanští bojovníci	Jaffové, kteří již dávno odmítli sloužit goauldům a uchýlili se do izolace
Staff weapon	tyčová zbraň / tyčovka	základní jaffská zbraň vystřelující plazmové výboje
Stargate	Hvězdná brána	no a v..vo...vo tom to je :-)
Stargate Command	<i>viz. SGC</i>	-
Stasis Unit	<i>viz. Ancient Stasis Unit</i>	-
Supergate	<i>viz. Ori Supergate</i>	-
Symbiont	symbiont	flexe: sg. symbiont, symbionta; pl. symbionti, symbiontů
Symbiote Poison	jed na symbionty	jed, který zabije goauldy - jak dospělé symbionty, tak i larvy
System Lord	vládce soustavy	goauld vyššího postavení
Tel'tac	teltak	průzkumná a nákladní loď, může mít maskování
The book of Origin	Knihy Počátku	základní bible náboženství Origin
The Fifth	Pátý	jméno humanoidního replikátora
The Plains of Celestis	pláně celestu	místo, kde se nachází město Ori, jeho lokace je neznámá
The Trust	Společnost	nelegální odnož NID

Thor	Tór	jméno vrchního velitele asgardské flotily
Tok'ra	tokrové, adjektivum tokerský	jméno rasy
Tretonin	tretonyn	název léku, kt. používají jaffové bez goauldské larvy
V.R Chair	viz. <i>Virtual Reality Chair</i>	-
Virtual Reality Chair	rozhraní virtuální reality	mimozemská technologie
Weapons-grade naquadah	zbraňový nakadah	naquadah vysoké kvality, hustoty a také ceny
Wraith	Přízrak (sg.), Přízraky (pl.)	název jedince (sg.); rasy (pl.); rasa galaxie Pegasus, hmyzí hierarchie
Wraith Hive Ship	hnízdni loď	mateřská loď Wraithů pod kontrolou Královny
Yu	Ti (vyslov měkce)	jméno goaulda
Zatgun	zakňaktel	sekundární zbraň jaffů, vystřeluje modrý paprsek a napoprvé omračuje
Zat'nik'atel	zakňaktel	-
Zats	viz. <i>Zatgun</i>	-
Zero Point Module	modul energie vákua	zdroj energie, který čerpá energii z nulového bodu vákua
ZPM	zí pí em	viz. Zero Point Module